

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

II-то обикновено Народно Събрание.

LXXVII ЗАСЪДАНИЕ, ПЕТЪКЪ 14 НОЕМВРИЙ 1880 ГОД.

(Подъ председателството на Г-на Сукнарова. — Начало въ единъ часъ послѣ пладнѣ.)

Предсѣдатель: (Звъни.) Ще се чете списѣка.

Секр. Золотовъ: (Чете списѣка.) Въ миналото заседание отсъстваха: Христо Стояновъ, Икономъ П. Тодоръ, Стоянъ Брънчевъ, В. Радославовъ, Кара Петровъ, Горбановъ, Цеко Вълчовъ, Атанасъ Каракашевъ, Симиловъ, Нино Петровъ, Т. Балабановъ, Климентъ Епископъ Браницкий, Даскалъ Тодоръ, Никола Мжиковъ, Г. Тишевъ, Кирковъ, Мехмедъ Ибрахимовъ, Г. Цанковъ, Начовичъ, Т. Станчовъ, Савва Ивановъ, Къличо Жиковъ, Д. Бърневъ, В. Поповичъ, Ахмедъ Идризоглу, Симеонъ Митрополитъ Преславски, Болѣреки, Т. Икономовъ, Симеонъ Янчевъ, Петръ Черневъ, Иванчо Стояновъ, Михалаки Колони, Атанасъ Ипатовъ, Ст. Поповъ.

Предсѣд. Отъ 172 депутати, 47 отсъствуватъ съ касиранитѣ, 125 присѣствуватъ, има повече отъ половината — заседанието се отваря. Ще се чете протокола на 74 заседание.

Секр. Баларевъ: (Чете 74 протоколъ.)

Предсѣд. Има ли нѣкой да забѣлѣжи върху четения протоколъ? (Нѣма.) На дневния редъ имаме законопроекта за »зеленицата«. Моли г-на докладчика да заеме мѣстото да чете доклада на комисията.

М-ръ Каравеловъ: Азъ преглѣдахъ измѣненіята, които комисията е направила въ законопроекта и азъ съмъ съвършено съгласенъ съ измѣненіята, така щото може да се чете само нейния докладъ.

Доклад. Бръшляновъ: Комисията, на която азъ имамъ честъ да бѣда докладчикъ, знае Народ. Събрание, че бѣше натоварена да преглѣда два законопроекта: единъ за злото, косто произлиза отъ продаването на зеленицата, а другъ за правото, косто ще се взема при продаване добитѣка. Тѣзи законопроекти, ако и доста

кратки по съдържание, при разгледването имъ не се указва и толкозъ лесни, така щото комисията бѣше принудена, по разни съображения, да направи нѣкои измѣненія, които излишно е, мисля, предварително да изброявамъ, а ще ги съобща, когато ще се разгледва вънѣй. Все едно е, мисля, на Народно Събрание кой отъ тѣзи два законопроекта ще се докладва по напредъ, но понеже по напредъ е внесенъ проекта за зеленицата, за това ще начена да докладвамъ първо по него.

Предсѣд. Какъ желасъ Н. Събрание нецѣло ли да се прочете, или членъ по членъ? (Гласове: членъ по членъ.)

Доклад. Понеже и самъ г-нъ Министръ се съгласи, то азъ ще четъ законопроекта само по измѣненieto на комисията. (Чете.)

»Законъ за зеленицата.«

Това е заглавието, което комисията дава, намѣсто дългия насловъ, който е въ проекта.

Предсѣд. Желасъ ли нѣкой да говори?

Тодоровъ: Азъ мисля, че заглавието въ законопроекта е по ясно, а споредъ комисията: »законъ за зеленицата,« не могатъ да го разумѣятъ мнозина, даже и нѣкой отъ г-да депутатитѣ на да ли ще знаятъ какво нѣщо е това »зеленица,« понеже това не е техническо изражение. Заради това азъ мисля, да си остане заглавието както си е въ законопроекта.

Андр. Цановъ: Това е съкратено заглавие и мисля, всѣкий може да разбере същото, както е въ Министерскій проектъ.

Доклад. Азъ мисля, че който желасъ да знае какво е зеленица и какво съдържава този законъ, той трѣба да прочете цѣлия законъ. А това заглавие на законопроекта,

според менѣ подлѣжи повече на риториката отъ колко то на термина.

Баларевъ: Азъ така също съмъ съгласенъ съ г. Тодоровъ, да остане заглавното споредъ законопроекта, защото въ самия законопроектъ не се говори за зеленицата, но за злото, което произлиза отъ нея.

Никола Тошковъ: Азъ мисля, че като се каже за зеленицата е по намѣсто.

Председателъ: Приема ли Н. Събрание заглавното споредъ комисията, т. е. »законъ за зеленицата«? (Не се приема.) Който приема да си дигне ржката? (Малцина.) Остава слѣдователно както е въ законопроекта.

Докладчикъ: (Чете споредъ законопроекта.)

1. Подъ името „Зеленица“ разумѣва се продажба на зелено.

Този членъ комисията е измѣнила така (чете):

Чл. 1. Подъ името зеленица (която е пазѣтна и подъ турските названия: „Селемъ“, „Чименъ“, „Захире парасп“ и тѣмъ подобни) разумѣва се продажбата на зелено.

Председателъ: Приема ли Нар. Събрание 1 чл. споредъ комисията. (Приема се.)

Докладчикъ: (Чете.)

Чл. 2. При даването пари за зеленица не позволява се да става оцѣнение на храната; то ще става въ време, когато споредъ сключеното условие трѣба да се предаде храната.

Савва Илиевъ: Азъ мисля, че по добръ ще бѣде да се турне намѣсто »при даване пари« — »когато даватъ пари«. »Даване пари« има друго значение.

В. Радославовъ: Азъ мисля, че по напредъ трѣба да се чете същия проектъ, който имаме въ ржцѣтъ си. Ние нѣмаме предъ очи онова, което е правила комисията. Защото макаръ че г-нъ Министръ се съгласява съ комисията, но ние, като нѣмаме това предъ видъ, да глѣдаме не можемъ и да сравняваме едно съ друго и да знаемъ съ кое е г-нъ Министръ съгласенъ.

М-ръ Каравеловъ: Законопроектитъ се раздадохъ и тѣ трѣба да бждатъ въ ржцѣтъ ни до тогава, до когато закона дойде на дневния рѣдъ.

Председателъ: Понеже и Събранието се съгласи да се чете членъ по членъ доклада на комисията, то да се не повръщаме върху еднажъ рѣшено нѣщо. Това е вече рѣшено.

Цановъ: Тука има едно малко недоразумѣние, което произлѣзе при заявлението на г. В. Радославова, за да се чете законопроекта по напредъ, който се раздава и послѣ споредъ измѣненіята. Защото само така ще можемъ да се съобразяваме и узнаемъ измѣненіята, които комисията е направила. Ние нѣмаме доклада въ ржцѣтъ си слѣдователно не можемъ да правимъ сравнение. Г-нъ М-ръ на Финанситъ наистина се съгласи може би да се чете право доклада на комисията, но трѣба и Събранието да изяви съгласие.

А. Цановъ: Менѣ се чини, че всички имаме законопроекта предъ себе си и всички слушаме, когато се

чете доклада какъ се чете, тъй щото може всеки да разбере какви измѣненія сѣ станали.

В. Радославовъ: Не е тъй както мислятъ нѣкои г-да. Тука глѣдаме ние, че първий членъ излиза съвършено другъ, отъ оня въ законопроекта. Когато се чете първий членъ, азъ глѣдахъ и мисляхъ, че се чете вторий членъ и не можахъ да намѣра кой членъ се чете.

Докладчикъ: Най послѣ г-да, азъ съмъ готовъ да рапортирамъ тъй както желае Н. Събрание. Азъ не четохъ проекта, защото и г-нъ М-ръ се съгласи да четъ само доклада на комисията. На г. В. Радославова има да кажа, че комисията, като разглѣда законопроекта, намѣри, че вторий членъ е излишенъ да стои като особенъ параграфъ, така щото ти го слѣ съ първия. (Гласове: това не сме знаели.) Но най сѣтъ Н. Събрание трѣба да се произнесе какъ по напредъ да докладвамъ: споредъ комисията ли или споредъ законопроекта.

Председателъ: Народ. Събрание се вече произнесе.

Докладчикъ: Тогава има да кажа на Събранието, че намѣсто вторий членъ, който се слѣ съ първия, комисията е прибавила за вторий членъ този: (Чете.)

Чл. 2. При даването пари за зеленица, не позволява се да става оцѣнение на храната; то ще става въ време, когато, споредъ сключеното условие, трѣба да се предаде храната.

Комисията го направи съ цѣлъ да предпази селенитѣ, които продаватъ много нѣшти хранитѣ си напредъ съ по долни отъ половина цѣни.

Председателъ: Желаетъ ли нѣкой да говори? (Не желае.) Приема ли Н. Събрание втория членъ както го прочете г-нъ докладчикъ? (Приема се.)

Докладчикъ: Споредъ проекта (чете.)

Чл. 3. Ни една препродажба, станала между единъ селачинитъ и единъ търговецъ, нѣма никаква сила предъ сждѣтъ, ако не е утвърдени отъ общинскій съветъ.

Въ този членъ подиръ думата »продажба«, комисията е прибавила »на зеленица«. Думитъ: »станали между селенитѣ и търговцитѣ« сѣ пехвърлени, защото купувачитѣ не сѣ всички отъ търговско съсловие, но има и отъ сѣселенитѣ, които купуватъ зеленица, така щото този членъ прие тѣзи форма: (Чете споредъ комисията.)

Чл. 3. Ни една продажба на зеленица нѣма никаква сила предъ сждѣтъ, ако не е утвърдена отъ мѣстното общинско или старейшинско управление.

Тодоровъ: Азъ мисля, че въ проекта стои по добръ, защото ние приехме заглавното въ смисълъ да предпазимъ селското население отъ съсипване; и за да бждемъ послѣдователни, както приехме това въ заглавното, трѣба и тука да остане, защото именно за селенитѣ се стараемъ да ги предпазимъ. За това да остане както си е въ проекта. Огнositелно, че има и граждани земе-владеѣци, то тѣ рѣдко продаватъ зеленицата и не се лѣжатъ както селенитѣ.

М-ръ Каравеловъ: Комисията е направила по добръ. Защо да опредѣляваме именно слово »търговци«? Купувача може да бжде и механиѣни или и единъ бо-

гатъ селенинъ. Има въ всѣко село по 2—3 богати селени, които молятъ да даватъ пари и така и тѣ ще притѣснитъ селенинъ. Азъ съмъ на мнѣние, че е по добръ да се певърли тѣзи дума. Нѣма нужда за подобно нѣщо да се поменува.

Доклад.: Това искахъ да кажа, че е излишно да стои думата «търговци» тука, защото продажбата може да се извършва и между селени, и между чиновници. Да се каже просто: »ни една продажба на зеленица нѣма сила предъ сѣдилището.« — Всичко друго е излишно.

Паничерски: Само съ това не могъ да се съглася, че може да стане продажба между селени и чиновници. Защото чиновниците по се занимаватъ съ търговия.

М-ръ Каравеловъ: За зла честъ занимаватъ се.

Илия Цановъ: Ако стане препродажбата между търговецъ и търговецъ, то контракта трѣба ли да се потвърди, ако той се направи помежду имъ? Зеленица ще каже една препродажба, сир. преди време да се продава нѣщо като напр. жито, до гдѣто още го нѣма. Ние знаемъ, че между търговците ставатъ препродажби по Априлий, Май и Февруарий. Сега питамъ като се неопредѣлява тука ни търговецъ ни селянинъ, счита ли се незаконно, ако стане препродажбата между търговци и трѣба ли такава препродажба да се потвърди отъ сѣда или не?

М-ръ Каравеловъ: Азъ се много съмнѣвамъ, че единъ търговецъ на другъ би продалъ безъ да опредѣли срѣдната цѣна, или приблизително по много или по малко отъ срѣдната цѣна. Хиляди оки търговците не купуватъ нити продаватъ безъ да знаятъ каква ще бѣди цѣната. Така продаватъ само селенинъ.

Еримиѣ Гешовъ: Гдѣто каза г-нъ Паничерски, че не става продажба между чиновници и селени, азъ мисля, че това го има, за това добръ е направила комисията, като е поменала тѣй въ този членъ.

М-ръ Цанковъ: Тука не може да бѣде между търговецъ и търговецъ, защото въ заглавието приехме, че едната страна да бѣде селенинъ, а другата какъвто и да е. Следователно питанието на г-на Ил. Цановъ си нѣма мѣстото.

Михайловскій: Тука се върши онова, което се вика »хавале« (novatio) т. е. преминуване борча отъ единъ селенинъ на другъ и единъ търговецъ прехвърля на другъ. Но въ такъвъ случай трѣба селенина да се пита да ли приема. Той не трѣба да приеме, освѣнъ съ условieto, което е имали по напредъ; първия контрактъ има всѣкога сила. Това го селенина знае, че трѣба по втория контрактъ да дава онова, за което се задължава.

Илия Цановъ: Г-нъ М-ръ на Финансите каза, че едва ли ще се намѣри нѣкой, който да неопредѣли цѣнитъ. Въ първия членъ се каза, че нѣма да се глѣда онаа цѣна, която съществува при продажбата, но онаа, която ще стане послѣ, като прочетохъ този членъ, за това попитахъ: когато става между търговецъ и търговецъ условieto какъ ще бѣде? Г-нъ М-ръ на Външнитъ

Работи каза, че моето питание си нѣма мѣстото. Азъ припознавамъ, че моето запитване си нѣма мѣсто, по това става само сега, като се записаха въ протоколитъ размѣненитъ думи и неговитъ отъ които се види, че между търговецъ и търговецъ този членъ не ще има сила.

Цановъ: Азъ бихъ желалъ да зная, въ какво отношение ще се намиратъ ония земледѣлци, които живѣятъ въ градоветъ. Понеже това се говори исклучително за селенинъ, сир. за онова население, което живѣе по селата и пита се, закона само за тѣхъ ли ще се полага? Ние знаемъ, че имаме въ градината извѣстно народонаселение, което се занимава съ земледѣлие; и то ще каже, че тѣ нѣматъ право, да се ползватъ отъ този законъ.

М-ръ Каравеловъ: Истина е станала грѣшка, а по добръ е да се каже «земледѣлческо население». Впрочемъ ония земледѣлци, които се занимаватъ въ градоветъ съ земледѣлие и тѣ сж селени по нашето разбиране; за това съмъ на мнѣние, че едва ли ще бѣдемъ толкова осторожни и едва ли ще се намѣри сѣдия, който да не го разбѣра така. Но редакцията може да се промѣни и да се каже «земледѣлческо население».

Михайловскій: Какъ ще стане въ случай на неурожай, това не е предвидено. Ако земледѣлеца се обвезе, че ще даде 300 или 500 кила ечмикъ и ако има неурожай, то търговеца нѣма право да иска обезщетение. Въ Турското време знаемъ, че тѣзи задължения за селянитъ нѣмаха сила, защото варненскитъ търговци се явиха на сѣдъ за това, че селянитъ не можели да имъ напълнятъ толкова кила жито, колкото бѣха контрактнали и сѣдътъ тогава рѣши, че селянитъ трѣба да дадатъ толкова, колкото иматъ, а за кусура да имъ връщатъ паритъ. Други обезщетения да не имъ даватъ.

М-ръ Каравеловъ: Това е ново предложение и може да се введе, като допълнение на закона, но трѣба да го формулирате, като е ново предложение.

Докладчикъ (Чете членъ 3-й споредъ комисията):

Ни една продажба на зеленица нѣма никаква сила предъ Сѣдътъ, ако не е утвърдена отъ мѣстното общинско или старѣйшинско управление.

Грънчаровъ: Г-нъ Министръ се съгласява да се измѣни и да се тури вмѣсто «селекото» «земледѣлческото население».

М-ръ Каравеловъ: Тогава е желателно да се измѣни заглавието, което вече приехме, това може да стане при третото четение като редакционна поправка.

Предсѣдателъ: Въ този членъ това е пехвърлено «между селенина и търговеца» и просто се казва, че всѣка продажба на зеленица, нѣма никаква сила. Има ли нѣкой да говори върху 3-й членъ? (Нѣма.) Приема ли се тоя членъ както се прочете? (Приема се.) Който го не приема да си дигне ръката. (Никой.)

Докладчикъ (Чете):

4. Общинския съветъ утвърждава вѣрността на препродаж-

бата само тогава, когато види, че между действителната цѣна на предпродаваемото произведение и она, за която се предпродава нѣма или не може да има една равнина, не голѣма отъ 5-10 на стотѣхъ.

Комиссията този членъ съвѣтъ е препоръчала и дала му е нова редакция, която отговори повече на духътъ на закона. Освѣтъ това, той се съгласява съ 2-й членъ, който се вече прие отъ Н. Събрание (чете членъ 4-й споредъ комисията):

Надѣжното управление потвърждава само такъвѣ продажби, които сѫ станали съ условие: а) че оцѣненіето на храната ще стане съобразно съ чл. 2-й отъ тоя законъ и б) че на покупателя се отстъпватъ отъ тогавашната текуща цѣна повече отъ 12%. Това се разбира така: че единъ, който желас да прекупи зеленицата, дава пари и прави условия, че ерѣщу тѣзи пари ще му се даде такъвѣ видъ храна презъ единъ-кой мѣсець, каквато пише въ условието и тогава се задѣжва продавачтъ да отстъпи нѣщо, което надминува 12% между продавача и търговеца. Може да стане условие 1—2 или 5%; но текущата цѣна да не надминува отъ 12%.

Свящ. Радевъ: Азъ не зная по доло да ли има нѣщо да се поменува въ случай ако земеделецъ, който взима отъ търговеца пари за прехраца, ако не може да се наплати, каква лихва трѣба да плати за напредъ за тѣхъ?

Михайловскій: Най вече 12%.

Предсѣдатель: Давамъ на гласоподаване членътъ, както го поправи комисията.

Приема ли Н. Събрание този членъ, както го поправи комисията? (Приема се.)

Докладчикъ (Чете чл. 5-й споредъ проекта):

5. Настоящия законъ има сила до когато се въобновятъ земеделческитѣ касни и уставитѣ имъ се направи такъвѣ, щото они (каснитѣ) да сѫ достѣпни и за най сиромаштъ.

Комисията не е направила туку никакви измѣненія. а го е приела членътъ както си стои въ проекта. Отъ страната на комисията азъ имамъ да забѣлѣжа, че ти желас, щото земеделческитѣ касни часъ по скоро да се въобновятъ и устава за тѣхъ да се изработи по рано.

Предсѣдатель: Приема ли Н. Събр. членъ 5-й както се прочете? (Приема се.)

М-ръ Каравеловъ: Земеделческитѣ касни дѣйствително трѣба да се улучшатъ и може да имъ се отърне кредитъ, но сега за сега, нѣмаме нищо изработено. Лѣтосъ ще вземемъ мѣрки и въ бѣдѣщата сесия може да ги удобримъ и тогава може и по добъръ законъ да се изработи.

Предсѣдатель: Сега има предложение отъ г-на Михайловскій. Има ли 5 души да го поддържатъ? (Има.) (Чете предложението):

Въ случай на неурожай земеделцитѣ покриватъ на търговеца пари за колкото храна не могатъ да предадѣтъ, заедно съ лихва 12% на годината. Търговеца не може да иска обезщетение.

М-ръ Каравеловъ: Това значи, че нѣкой е купилъ зеленица и ако се случи земеделецъ да не може да му даде жито по случай на неурожай, тогава да му върне паритѣ съ 12% лихва на година.

Михайловскій: Тѣзи пазарлѣщи ставатъ въ зимно време, и колкото се е задѣжвалъ селянина на търговеца пари, ще му ги плати, като му дава лихва на 100 гроша 1 грошъ и търговеца не може да иска обезщетение, ако селянина не е пенѣлилъ условіята, които е кондиритѣ. Може да се случи, че градъ е убилъ хранитѣ или суша е било презъ тая година, и на селянина не може да му се вземе душата. Ако той е събралъ 20 крини жито, не можемъ да му го вземемъ и да го оставимъ безъ зърно.

Баларевъ: Думата «урожай» е твърдѣ еластична. Ако се докара, че житото, е сѣжно, то селянина може да го продаде и да каже на търговеца, че тѣзи година не се е родило като му даде назадъ паритѣ. Но въ такъвѣ случай кой ще рѣши този въпросъ?

Свящ. Радевъ: Имено за това поменѣхъ по напредъ, че има случаи, да сѫ вземали за борчове лози, ниви и пр. като не сѫ могли да платятъ селянитѣ на търговеца. Предложението на г-на Михайловскій отговаря на това и трѣба да го приемемъ.

Михайловскій: Имамъ да забѣлѣжа на г-на Баларева, че ако има неурожай, то не ще бѣде само за едни селяни, но и за сѣбѣнитѣ имъ. Градъ удари венчикъ ниви на редъ, или една частъ, или едно село, или даже една цѣла околия. За това не може да каже никой, че моята нива не роди. Това се засвидѣтелствува отъ старѣйшинскитѣ съвѣтъ или отъ мухтаритѣ.

Докладчикъ: Най сѣтъ, ако нѣкой е взелъ пари за зеленица и нѣма или не рачи да плати, по право той губи кредита си, така щото търговцитѣ тогава ще се отказватъ да даватъ пари за зеленица; а съ това се постига малко много цѣлѣта на този законъ.

Тодоровъ: Гдѣто е казано 12% на година да се каже 1% на мѣсець, това ще бѣде по вразумително за населението, защото смѣтката не ходи за цѣла година.

Предсѣдатель: (Чете още веднажъ предложението.)

М-ръ Каравеловъ: Той трѣба да стане 5-й членъ а 5-й на 6-й за гармония.

А. Цановъ: На това трѣба да се обърне внимание, защото ако 1% се отстъпи на мѣсець, тогава като дължникътъ държи паритѣ 3 мѣсеци, той ще плати само три гроша на 100, за това той ще глѣда да върне паритѣ, защото ако даде житото, тогава той трѣба да отстъпва 12%.

Михайловскій: Има законъ, че лихва не може да бѣде повече отъ 12% на годината. Второ е, че тука трѣба да глѣдаме на населението. Знаемъ, че има случаи, гдѣто единъ чловѣкъ е взелъ 2500 гроша да си купи волове и вѣето пари трѣбало да върне 600 дѣски, които струватъ по 10 гроша — значи 6000 гр. Виждѣ въ каква пужда е населението, щото за 2500 гроша да плаща 6000 гр. и въ двѣ години време истрѣбва толкова лѣсъ.

Пановъ: Съ това добавление искаме да гарантираме на търговеца, но това ми се чини, че е «оптически обманъ». Който продава на зелено, той се нуждае, той няма и ако не се е родило той няма отъ гдѣ да вземе, и да даде паритѣ назадъ; а ние още притурихме проценти отъ горѣ, така щото това е страшно. Обръщамъ вниманието на слабостта на този членъ.

Михайловскій: Законътъ не може да направи такова нѣщо, че ако единъ селянинъ вземе пари и ги държи 5 или 6 мѣсеци безъ лихва. Ако е взелъ 300 гроша, ще плаща 30 гроша лихва. Сега да ли 30 гроша му тежатъ или 330? Търговеца, когато дава пари на селянина, прави рискъ. Слѣдователно при такава търговия, ще има или печалба, или пагуба.

Пановъ: Г-нъ Михайловскій, види се мѣри по свойтъ собственъ ариинъ като говори, че селянина ще държи пари. Той ако е взелъ пари, го е направилъ отъ нужда. Платилъ си за данъка, дълженъ е за хлѣба и слѣдователно няма пари и не държи ги.

Недѣлковичъ: Г-нъ Пановъ напредъ забѣлѣжи, че трѣба да направимъ една справедливостъ, понеже приехме въ члена, че ще се дава зеленица на търговеца съ 12% по доло отъ текущата цѣна, а сега приемаме, щото да се плаща на търговеца само 5% въ пари, така щото въ разстояние на 5 мѣсеци селянина ще плати 5% вмѣсто 12% както сѣ били условени, когато е продавалъ зеленица. Азъ мисля, че това не е справедливо.

Докладчикъ: Гдѣто г-нъ Недѣлковичъ е на мнѣние да се приеме 12%, то това е максимумъ и остава на продавачътъ и купувачътъ да се условятъ както щатъ, тѣ може да си пазарятъ съ 1—2 или 3%, а само въ нѣкои случаи 12%. Колкото нѣкъ за г-на Панова, който казва, че селянина продава зеленица отъ нужда, това вѣща го знаемъ, но ако искаме да предпазваме населението съ този законъ, то трѣба да се даде малко гаранции и на търговцитѣ, защото другояче тѣ ще злоупотрѣбляватъ. Такъвъ човекъ, който продава зеленица, той е готовъ да се съгласи на всичко, и ако е взелъ на заемъ 100 гроша и предъ сѣдѣщето каже, че е приелъ 200 гроша, то такъвъ що е, та не самоубиенецъ? А противъ самоубийцитѣ нямаме никакъвъ законъ.

Тодоровъ: Ще кажа на г-на Недѣлковича, че 12% е максимумъ, защото законна лихва е 12% и няма за какво да се препираме.

Предсѣдатель: Има ли нѣкой да говори върху предложението на г-на Михайловскій? (Нѣма.) Приема ли II. Събрание предложението на г-на Михайловскій? (Приема се.) Сега да се прочете законътъ нецѣло.

Докладчикъ (Чете нецѣло закона за зеленицата):

Законъ за предупреждение съзнателното за земеделческото население зло, което произтича отъ зеленицата.

Чл. 1. Подъ името „зеленица“ (което е пазетно и подъ турскитѣ названия: „Селемъ“, „Чименъ“, „Захире параси“ и тѣмъ подобни) разумѣва се продажба храна на зелено.

Чл. 2. При даванетоъ пари за зеленица, не позволява се да става оцѣнение на храната; то ще въ време когато, споредъ заключеното условие, трѣба да се предаде храната.

Чл. 3. Ни една продажба на зеленица няма никаква сила предъ сѣдѣтъ, ако не е утвърдена отъ мѣстното общинско или старейшинско управление.

Чл. 4. Надлежното управление потвърждава само такъвѣ продажби, които сѣ стапали съ условие: а) че оцѣнението на храната ще стане съобразно съ членъ 2-й отъ този законъ и б) че на купувателя се не отетживатъ отъ тогавашната текуща цѣна повече отъ 12%.

Чл. 5. Въ случай на неурожай земеделцитѣ повърнатъ паритѣ на търговцитѣ за колкото храна не могатъ да имъ предадатъ виедно съ лихвата имъ по 12% на година. Търговецътъ не може да иска обезщетение.

Чл. 6. Настоящия законъ има сила до когато се возобновятъ земеделческитѣ касни и уставътъ имъ се направи такъвъ, щото они (каснитѣ) да сѣ достъпни и за най сиромаштѣ.

Предсѣдатель: Има ли нѣкой да забѣлѣжи нѣщо върху редакцията на цѣлий законъ?

М-ръ Каравеловъ: Вмѣсто «съзнателно» да се каже «съсипително».

Тодоровъ: Азъ мисля да се преправи и въ заглавнието да се каже вмѣсто «село население» «земеделческо население» и заради лихвата да стои 1% на мѣсець. Така по добръ ще го разбератъ селянитѣ.

Предсѣдатель: Това ще се вземе въ внимание. Ако няма нѣкой да говори върху редакцията нецѣло ще дамъ на гласоподаване. Приема ли II. Събрание проекта както се прочете нецѣло? (Приема се.) Койго го не приема да си дигне ржката. (Никой). Сега иде вториятъ законопроектъ.

Докладчикъ: (Чете заглавието):

Законопроектъ за правото, което ще се взема въ полза на околнѣтъ и общинитѣ при продажбата на добитѣтъ.

Преди да пристѣпимъ да разискваме този законопроектъ членъ по членъ, имамъ честь да съобща на II. Събрание, че комисията, както го размѣда и размисли върху му, намѣри за нужно да пехвърли този налогъ, който споредъ законопроекта се палага и на дребнитѣ добитѣтъ, като: на овца, коза и свиня; защото това ще падне тежко на населението, което се занимава съ скотовѣдство и ще е противорѣчие на отетжигата, която направи II. Събрание на бесилкѣтъ въ миналата сесия, ако и въ малкъ размѣръ, заради това комисията е преправила заглавието и го е направила по слѣдующата форма: (Чете).

Законъ за правото, което ще се взима при продажбата на домашенъ добитѣтъ.

М-ръ Каравеловъ: Азъ ще кажа, че въ този законопроектъ не сме се толкова интересовали, колкото да се препятствова да не ставатъ брабѣ, които при дребнитѣ добитѣтъ рѣдко ставатъ.

Тодоровъ: Съгласенъ съмъ съ комисията за изоставяне този данѣкъ отъ дребнитѣ добитѣтъ, но за това е дълженъ г-нъ Докладчикъ, ако има капитални измѣненни, да даде обяснение за тѣхъ или да прочете за-

конятъ изобщо, за да не бждемъ пакъ въ същото положение, както по напредъ и да не знаемъ какво да правимъ.

Докладчикъ: Безъ да обяснявамъ какви капитални измѣненія сж станали по този законопроектъ, азъ мисля, че ще бжде по добръ, ако го прочетъ цѣль споредъ комиссията, така щото всѣкий да има по ясно понятие за него.

Председателъ: Желас ли Н. Събрание да се прочете исцѣло законопроекта на комиссията, а послѣ членъ по членъ? (Желас.)

Докладчикъ чете исцѣло законопроекта споредъ комиссията:

Законъ за правото, — което ще се взима при продажбата на домашенъ едъръ добитѣкъ.

Чл. 1. Подъ името домашенъ едъръ добитѣкъ се разбира: волове, биволи, коне, мъски и магарета, били тѣ мъжки или женски, малки или голѣми.

Чл. 2. При продажбата на какъвъ и да е едъръ домашенъ добитѣкъ продавачътъ плаща единъ видъ данѣкъ въ полза на общината и на цѣли окръгъ.

Чл. 3. Всѣкий продавачъ на едро добиче, трѣба да има свидетелство отъ своето общинско или старѣйшинско управление, че то е негова собственостъ.

Чл. 4. За всѣко едно едро добиче, гдѣто и да се продаде, продавачътъ плаща по 2%.

Чл. 5. Доходътъ отъ този данѣкъ принадлежи само на общината, когато добичето се продаде въ една община, въ която нѣма пазаръ; а е за смѣтка на общината и окръгътъ, когато се продаде тамо, гдѣто има недѣленъ или годишенъ пазаръ. Въ послѣдний случай отъ дохода само десетата часть принадлежи на мѣстната община.

Чл. 6. Принадлежащия на окръгътъ приходъ, както бжджция, така и предишния, който се опази въ ковчежничествата, оставя се подъ распореджанието на окр. свѣти, които съгласието на болшинството отъ кметовѣ на окръгътъ го употребяватъ за направата и поддржката на окр. болници и училища на мѣста удобни за назначението си.

Чл. 7. Ония, които не би се съобразявали съ наредбитъ на този законъ предаватъ се отъ общинитъ на мировитъ съди и се наказватъ съ глоба въ полза на общината.

Чл. 8. Този законъ влиза въ сила отъ 1-й Марта 1881 год.

Председателъ: Сега да се прочете членъ по членъ.

Докладчикъ: (Чете заглавието споредъ комиссията). (Приема се).

Понеже се прие заглавието съ »едъръ добитѣкъ« комиссията намѣри за нужно въ първитъ членъ да се разясни, какво се разумѣва подъ думитъ »домашенъ едъръ добитѣкъ«. (Чете членъ I-й споредъ комиссията). Това се направи да не ставатъ недоразумѣния между продавача и тия, които търсятъ правото отъ продажбата.

Михайловский: Защо е нехвърляла комиссията другитъ добитѣкъ? Трѣба да покаже мотиви, на какво основание го е направила.

Докладчикъ: Азъ го казахъ още въ началото, защо се нехвърляха овци, кози и свини, и Н. Събрание се съгласи съ това.

Михайловский: Но трѣба да се разясва.

Докладчикъ: Менѣ ми се чини, че този въпросъ е свършенъ, когато Н. Събрание прие вече заглавието, което гласи: »Законъ за правото, — което ще се взима при продажбата на домашенъ едъръ добитѣкъ« така щото тука не могатъ да се съвпадатъ и овцитъ.

Баларевъ: Азъ съмъ съгласенъ съ опредѣлението, което е дала комиссията за тия добитѣци; но съмъ на мнѣние, че думитъ малко и голѣмо трѣба да се нехвърлятъ.

Михайловский: Г-нъ докладчикъ каза, че нѣкои видъ добитѣци, камарата е била вотираза. Овцата не е дребно, тя не е кокошка и козата не е шле. Защо да се неключаватъ тѣ отъ данѣка и свинитъ отъ серчимъ? Конѣтъ и воловетъ не сж били никогъ подъ десетѣкъ. Това е добитѣкъ, който служи за земледѣлие и за пренасяние тяжестъ и не сж били подъ десетѣкъ; но сж облагани само съ единъ русуматъ; а овцитъ, козитъ и свинитъ тѣ сж били облагани съ данѣкъ; защото свинитъ какви служби вършатъ, както конѣтъ ли или както воловетъ? Тѣ сж къръ за храната на чловѣцитъ и защо да останатъ безъ данѣкъ?

А. Цановъ: Когато комиссията се съгласи да ги нехвърли, то тя е взела предъ видъ, че не сж само воловетъ полезни; но тоже и овцитъ, които обличатъ чловѣка, и както се ползова чловѣкъ отъ воловетъ, така се ползова и отъ овцитъ. Но за овцитъ има налогъ, има данѣкъ, пакъ и тука да имъ се налага данѣкъ, тогава тѣ ще подпадатъ подъ двоенъ данѣкъ, което не бива да бжде. Освѣнъ това, при продажбата на дребинитъ добитѣкъ ставатъ по малко злоупотреблѣния, и този законъ има за най главна цѣль да се предуварятъ кражбитъ и злоупотреблѣнията.

Цеко Вълчовъ: Също щѣхъ да кажа, както каза г-нъ Андрей.

Калчо Пасковъ: Когато каза г-нъ Михайловский, че кокошката била добитѣкъ, то азъ ще му кажа, че нияждъ въ България на кокошката не се казва добитѣкъ; но тука се разумѣва само едриитъ добитѣкъ.

Тодоровъ: Имамъ да кажа на г-на Михайловский, че той отъ добитѣкъ не познава. Никой на свѣта не казва на овцитъ, козитъ и свинитъ едъръ добитѣкъ. Кокошката не е добитѣкъ, това е домашно животно. Тука на едъръ добитѣкъ се дава данѣкъ, а не на дребени. На овцитъ и козитъ има бѣгъкъ, а на свинитъ има серчимъ, и при турското правителство не бѣха тѣ при продажбата длъжни да плащатъ нищо; за това да остане този данѣкъ за дребинитъ добитѣкъ на страна. Азъ виждамъ тука, че данѣкътъ се увеличава и въ проекта гдѣто е казано 1% комиссията го е направила 2%. Азъ съмъ на мнѣние, че никакъвъ другъ данѣкъ да се не допуша освѣнъ опредѣлениитъ въ полза на общината именно: 1 фр. на конь, 80 стотинки на волъ и проч. Другъ неопредѣленъ данѣкъ да не се оставя; защото това е съспително за население.

нието. Единъ конь може 10 пхти да се продаде и 10 пхти да даде данъкъ, това е несправедливо.

Михайловский: Азъ ще отговоря на г-на Тодорова, гдѣто каза, че не съмъ познавалъ отъ едъръ и дребенъ добитъкъ, като не съмъ го ималъ въ двора си. Тука не означава, че свинитѣ и другия добитъкъ сж едъръ. Азъ, като виждахъ забѣлжката, помислихъ, че ти се отнася за беглика за овци и кози и сърчима за свини, което ме и накара да говоря, да бждатъ и тѣ подчинени на този данъкъ. А ако се тѣ облагатъ съ този данъкъ, тогава напълно съмъ съгласенъ да не бждатъ и тѣ наложени при продажбата съ друго даждие.

Доклад: Комиссията е изоставила този новъ данъкъ, именно по това съображение, защото той дохожда както и казахъ въ противорѣчие въ отстъпникѣ, които направихме по беглика въ миналата сесия. Ако г. Михайловский бѣше внимавалъ, когато говорихъ по напредъ, той не щѣше сега да повдига отъ ново този въпросъ. (чете чл. 1-й споредъ комиссията:) подъ името »домашенъ едъръ добитъкъ« се разумѣва: волове, биволи, конѣ, мжски и магарета, били тѣ мжски или женски, малки или голѣми. Азъ приемамъ въѣето »малки или голѣми«, да се каже: »стари или млади«.

Славейковъ: Азъ мисля, че сж излишни тѣзи подробности »мжски и женски.« Достаточнo е да се каже »стари и млади,« което обяснява работата. (Веселостъ.)

Докладчикъ: И комиссията бѣше на мнѣние да се спомене едъръ добитъкъ само въ мжескии родъ, но най-сѣтиѣ се съгласи иначе, за да не ставатъ отъ това нѣкое недоразумѣние, т. е. като се каже »волове«, може, нѣкои ще помислятъ, че кравитѣ се освобождаватъ, или »биволи,« че биволицата не подпада подъ тѣзи категория; сжщо и за конѣтъ и кобилата. А като се спомене и опредѣли въ закона по ясно всичко, съ това нѣма нищо да се губи.

Свящ. Драгановъ: Азъ забѣлжвамъ да се спомене само родъ добитъци; именно за конѣтѣ, за които не се споменува.

Докладчикъ: Има ги. (Чете.) »Конѣ, магарета и пр.«

Тодоровъ: Достаточнo ясно ще бжде да се каже: »домашенъ едъръ добитъкъ,« а другото означено да се изостави.

Докладчикъ: Не е тѣй, защото сега видѣхме единъ примѣръ, гдѣто като единъ отъ почитаемитѣ г-да депутати каза, че овцитѣ сж едъръ добитъкъ, а помислете си това колко повече ще се случаватъ по вънъ. (Гласове: печернано е!)

А. Цановъ: Ясноста въсѣкога е по добръ; нѣма никаква опасностъ, ако се каже въ по широко обяснение.

Калчо Пасковъ: Азъ мисля, че излишно ще бжде да се хортува толкосъ за този въпросъ, защото въ проекта е казано »едъръ добитъкъ«. Въсѣкий въ България

може да разбере, какво ще каже това. Излишно е да се говори още повече.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Н. Събрание да се говори още по този предметъ? (Не желаетъ.) Приема ли Н. Събрание този членъ споредъ комиссията? (Приема се.)

Докладчикъ: (чете)

Чл. 2. При продажбата на какъвъ да е едъръ домашенъ добитъкъ продавачтъ плаща единъ видъ данъкъ въ полза на общината и на цѣлия окръгъ.

Комиссията е прибавила предъ »домашенъ«, думата »едъръ« (За членъ 2, иде 1-й отъ законопроекта.) Въ всичко друго тя е съгласна съ проекта.

Тодоровъ: Азъ мисля, че данъка трѣба да се остави само въ полза на общината, а не за цѣлий окръгъ. Трѣба да бждемъ справедливи. Тука трѣба да се плаща за свидѣтелството въ полза на мѣстната община. Азъ съмъ на мнѣние щото при продажбата отъ цѣната да не се плаща нищо, както се прави по други мѣста, както напр. въ Ромѣния. Който иска да продава нѣкое добиче, ще занесе билетъ на кмета, а той като го потвърди, ще му вземе единъ франкъ за такса. За това да се отхвърли това, гдѣто се казва »за окръга«, а да се каже »за мѣстната община«.

Стамболовъ: Менѣ ми се чини, че по добръ е да остане, както го представя комиссията защото това е единъ доходъ на окръга и тѣзи пари ще се употребятъ за потребноститѣ въ окръга. Така щото когато става продажбата, има хора, които контролиратъ да не се продава краденъ добитъкъ, а за този контролъ на продажбата, трѣба да се взема единъ данъкъ, който ще бжде доходъ на окръга. Нашитѣ окръзи ще се реформиратъ по самоуправление, а тогава тѣ трѣба да иматъ нѣкои доходи, за да могатъ да правятъ болници, мостове и пр. Заради това туй трѣба да остане въ този законъ.

М-ръ Каравеловъ: Тука е главното да не става кражба. За това трѣба всѣкий да има своето свидѣтелство отъ селския кметъ, че добичето принадлежи на него, за да не може отъ другъ край да се продава краденъ добитъкъ, иначе, ако остане на общината, то може да се докара краденъ добитъкъ на пазаря и не ще може да се докаже, че е краденъ, защото продавачтъ може да каже, че го е купилъ на другъ пазаръ. Колкото се касае, каква ще бжде цѣната голѣма или малка, които ще се взема отъ продажбата, то ние се малко интересуваме. Така е и въ Влашко и въ Сърбия. Само на общината да го оставимъ, то едва ще има гаранции, да не се продава краденъ добитъкъ.

Баларевъ: Азъ не мож да се съглася съ г-на Тодорова, защото при всѣкий данъкъ трѣба да владѣе справедливостъ. За единъ конь, който струва 100 гроша да се взема 5 гроша и за другъ, който струва 300 гр. пакъ да се плаща 5 гр. това е несправедливо. Азъ съмъ на мнѣние, да се взема споредъ цѣната на добитъка. За

това съмъ на мнѣние да се приеме предложението на комиссиата.

Лазаръ Дуковъ: Струва ми се, че хортуваме за послѣдни нѣща. Тука е въпросътъ до свидѣтелствата, които ще се плащатъ въ общината, когато нѣкои идатъ да продаватъ добитѣкъ на пазаря, а що се касае за онова: колко се взема на пазаря за общината или за окръга, това не се пита. Сега въ първия въпросъ да не смѣваме и този, втория. Въ първиятъ въпросъ рѣчь е за правото, което има една община да издава билети и паритѣ отъ тѣхъ да оставатъ въ нейна полза, ако се продаде добитѣкъ въ нея — азъ тѣй го разбирамъ. Колкото за напаври това е втория въпросъ. Понапредъ първия да свършимъ, а послѣ втория.

Докладчикъ: Ако този налогъ бѣше ново нѣщо, тогава бихъ се съгласилъ съ г-на Тодорова. По той е единъ данѣкъ, отъ който се отказва хазната, като го отстъпва същевременно на окръга. Този е първия доходъ, съ който ще може да се ползува окръгътъ; а при този случай ние що искаме? Да запущимъ источникътъ, съ които ще може да се ползува единъ окръгъ.

Дюкмеджиевъ: Г-нъ Баларевъ каза, че единъ конь за 300 гр., а другъ за 100, щѣли да плащатъ съвѣсмъ еднакво; но тука ще се плаща процентуално: единъ отъ 1000 гр. ще плаща повече отъ колкото другъ за 100 гр. (Гласове: не е това въпросътъ.)

Тодоровъ: Има да отговарямъ на мнозина г-да предговоривши. Най напредъ ще отговоря на г-на М-ра Каравелова, който каза, че трѣба да става контролъ на пазаря. Азъ го разбирамъ и това може да го направи общинското управление; но думата ми е да не става два вида данѣкъ, а само единъ видъ. Слѣдователно чловѣкъ, който взема свидѣтелство за продаване добитѣкъ, да плаща споредъ таксата, ако става продажбата на пазаря, то мѣстното общинско управление ще потвърди продажбата. Тѣй щото ако Иванъ продаде на Стояна единъ конь, да се плати само споредъ таксата, които пари оставатъ на общината. Колкото за този данѣкъ, той наистина не е новъ, но съществува само отъ времето на освобождението на България. Хазната го отстъпва сега на селскитѣ общини, на това има много да благодарятъ общинитѣ, но самъ по себе си данѣкъ при продажбата е незаконенъ, защото за една стока се плаща гюмрюкъ и берликъ единъ пѣтъ въ годината, а единъ конь, който може да се продава 10 пѣти въ годината, 10 пѣти ще се вземе за него данѣкъ. Предшното турско правителство искаше да заведе този данѣкъ и по селата, но понеже послѣдваха много оплаквания, то го ограничи само по градоветѣ, именно да не ставатъ продажби на краденъ добитѣкъ; защото ако има такъвъ данѣкъ и по селата, ще съсинымъ скотовѣдството и търговията. За това не мож да се съгласи да има този видъ данѣкъ при продажбата на скотовѣтъ.

М-ръ Каравеловъ: Азъ не зная какъ г-нъ Тодоровъ утвърди, че има два вида данѣкъ. Първо каза, че

е съгласенъ, че трѣба да се взима свидѣтелство отъ общината и послѣ ще заведе добитѣто на пазаря, и онай община ще му вземе пакъ таксата, значи, че трѣба да плаща двоенъ данѣкъ. Разликата между него и комиссиата е само, че комиссиата иска да се взема процентуално т. е. за по сѣжко добиче да се плаща повече, а за по ефтно по малко, по той нека платата да бѣде опредѣлена. Така излиза, че единъ франкъ ще взема общината, която засвидѣтелствова принадлежността на добичето и тамъ гдѣто се продава добитѣто пакъ се взима такса и биватъ два вида данѣци, само че названието имъ е едно. Колкото за това какъ е било въ турско време имамъ да забѣлѣжа, че е имало села, гдѣто много малки продажби ставаха и тамъ турцитѣ го оставиха, но гдѣто ставаха повечето продажби, тамъ вземаха; само разликата бѣше, че турското правителство взимаше тѣзи пари за хазната. Както знаемъ въ Турция другоиче се е глѣдалъ закона въ Видинъ, а другоиче въ Търново; но ние така нѣма да правимъ.

Стамболовъ: Тука както се види, когато се продава едно добиче, за свидѣтелство се плаща 1 фр. въ селото и на пазаря пакъ да се плаща 1 фр., то тогава оставатъ всичкитѣ пари на общината, а окръга нѣма нищо. По този начинъ само една община ще се обогатява, гдѣто става пазаръ, а окръгътъ не ще има никаква полза. Освѣтъ това ако има опредѣлена такса, тогава, както напомниха нѣкои представители, има да се взема еднакво за добитѣкъ, който струва 500 или 3000 гроша, както и за оня, който струва 100 гроша. Като имаме предъ видъ, че окръга трѣба да има свои доходи, за да може да отговори на своитѣ нужди, то трѣба да приемемъ освѣтъ този данѣкъ и за други да взематъ стоки, като за захаръ и други подобни да се наложи единъ акцизъ, за да има окръга достаточенъ доходъ, да може да изпълни онова, което ще му се наложи да прави напр. пѣтица и т. н. за това съмъ съгласенъ, този данѣкъ при продажба на добитѣкъ да се даде на окръга.

Тодоровъ: Азъ мисля, че съ г-на Министра не можемъ да се проумѣемъ. Азъ съмъ казалъ, че само единъ видъ данѣкъ приемамъ, т. е. когато се продава добитѣкъ и когато се вземе билетъ съ който се свидѣтелствова, че този конь билъ на Ивана и го продалъ на Стояна, да му се вземе споредъ таксата, но не приемамъ по оцѣнение да се опредѣлява данѣкъ и съ това не съмъ съгласенъ, а приемамъ да бѣде опредѣленъ данѣкъ.

М-ръ Цанковъ: Тука говора не е за данѣкъ; защото ако приемемъ общината да дава свидѣтелства, то това не е данѣкъ. Общината ако дава свидѣтелства, ти харчи за писари, за билети и взима една такса за труда, гдѣто раздава билети. Това не е данѣкъ; но тука се плаща за едно печатано тескере, за едно свидѣтелство, за което общината трѣба да харчи пари. Слѣдователно освѣтъ свидѣтелството, което дава общината, има да се

взима особенъ данѣкъ и това е друго нѣщо, за това не смѣсвайте тѣзи двѣ нѣща. Едното е плащане на общината за свидѣтелство, а другото е данѣкъ.

М-ръ Каравеловъ: Азъ пакъ ще отговоря на г-на Тодоровъ, че той не признава двѣ названия, а признава два данѣка. Той казва, че признава опредѣленъ данѣкъ въ двѣ мѣста да се плаща. Комиссията говори, че всѣки селянинъ, който продава добиче, ще вземе билетъ, за който трѣба да плати, и ако го продаде въ същата община, тогава ще плати данѣка въ тѣзи община; но ако го заведе на пазарѣтъ, както въ Плевенъ, или въ Рѣховица и да го продаде тамъ, то пакъ трѣба да засвидѣтелствова продажбата и за това засвидѣтелствование трѣба да плати опредѣленъ данѣкъ. Тука е питат: да ли всички доходъ може да остане само на Плевенъ или Рѣховица? (Гласове: не.) Щомъ не може, то трѣба да се даде на окръга, значи, че излизатъ два палого. Но г-нъ Тодоровъ иска да бждатъ опредѣлени; това не е добро, защото както г-нъ Баларевъ каза, по добръ е да бжде по оцѣнка. Защо да се плаща за единъ биволъ, който струва 2,000 гр. и за едно малаче отъ 50 гроша пакъ същиятъ данѣкъ?

Предсѣдателъ: Има още 5 души занесани. Желаетъ ли Н. Събрание да се говори? (Не желае.) Приема ли Нар. Събрание 2-й членъ както се прочете? (Приема се.)

Докладчикъ: Този членъ, който сега се прие, замѣнява се до нѣкъдѣ съ вториятъ членъ, който се нехвърля. (Чете чл. 3-й споредъ проекта.)

Чл. 3. Опредѣленъ данѣкъ се плаща въ полза на общината, които издава свидѣтелство за добичето, което ще се продава, а неопредѣленъ данѣкъ се взема при продаването на добичето отъ стойността му въ полза не само на общината въ която става продажбата, но и на окръгѣтъ.

Забѣлѣжка. Неопредѣления данѣкъ принадлежи само на общината, кога се продаде въ една община, въ която нѣма пазаръ, а е за смѣтка на общината и на окръгѣтъ, кога се продаде тамъ, гдѣто има подѣленъ или годишенъ пазаръ.

Първата алинея отъ този членъ комиссията е съвсѣмъ нехвърлила, а на нейно мѣсто е поставила другъ членъ, който гласи: Чл. 3. Всѣки продавачъ на едро добиче трѣба да има свидѣтелство отъ своето общинско или старѣйшинско управление, че то е негова собственостъ. Забѣлѣжката пакъ на този членъ съставлява 5-й членъ споредъ комиссията. За нея ще се говори по послѣ.

Предсѣдателъ: Има ли нѣкой да говори върху членъ 3-й? (Нѣма.) Ако нѣма кой да говори, давамъ на гласноподаване. Приема ли Н. Събрание чл. 3-й както се редактира отъ комиссията? (Приема.)

Докладчикъ: Сега иде споредъ проекта членъ 4-й, който комиссията е нехвърлила, слѣдователно ще четѣ чл. 5-й споредъ проекта. (Чете го.)

Чл. 5. Неопредѣления данѣкъ е: по една стотинка на 1 левъ. Забѣлѣжка отъ той данѣкъ само десетата частъ принадлежи на общината, кога продажбата става въ община, която има пазаръ.

Отъ този членъ първата алинея споредъ комиссията ще има този видъ: »за всѣко едно едро добиче гдѣто и

да се продаде, продавачѣтъ плаща по 2 %». А забѣлѣжката пакъ съставлява особенъ членъ.

Цеко Вълчовъ: Заради двата гроша, които комиссията е взела предъ видъ да се вземе на 100 тѣхъ, то по напредъ се взимаше 2 1/2 гроша на 100 тѣхъ именно една пара на грошъ и той данѣкъ въ турското време е отивалъ въ хазната, а сега остава за общината; за това двата гроша комиссията е намѣрила за добръ и мисли че Н. Събрание ще го одобри, понеже е за общинска полза.

Тодоровъ: Азъ съмъ на мнѣние, щото споредъ законопроекта да се плаща само 1 %, защото единъ данѣкъ ще плаща въ общината и другъ въ продажбата. За това 2 % е съвсѣмъ угнетателно и ще е тежко на населението, защото два пкти ако да се плащатъ тѣзи данѣци на пр. като за волъ и проч., то вече не може да се продаде трети пктъ, това азъ не можъ да го приема. Истина трѣба да се устрои това, но трѣба да бждемъ по справедливъ, за да не спираме сътовѣдството и търговията.

Д-ръ Браделъ: (Не чуе се.)... За свидѣтелството, което издава общината, плаща се извѣтна такса, която остава на общината и се употребява за мастило, за писари и за печатане билети; по тука е единъ данѣкъ, който се взима отъ продажбата, така ако струва добичето 100 гроша, ще му се вземе 2 гроша, а ако струва 500, ще му се вземе 10 гр. Комиссията намѣрила, понеже този данѣкъ се взема отъ пазаря тамъ, гдѣто отъ много мѣста се събира добитѣтъ, който пакъ типичи визитѣ и ливадитѣ. Също пакъ иматъ нужда тѣзи мѣста отъ чешми и отъ метдани; за това всѣкога при продажбата кога се взима 2 %, то не ще бжде много. Който купува и продава, ще взима въ внимание и налога, и на това хората ще се съображаватъ; по тѣзи пари нѣма да отиватъ на вѣнъ, но ще се употребяватъ въ самия окръгъ, гдѣто става пазарѣтъ, именно така: 90 части оставатъ за окръга и 10 части за онаа община, въ която става този пазаръ. Тѣзи пари ако ги плаща търговецъ, тѣ оставатъ за мостове, чешми, калдържми и проч. Самото население пакъ ги распредѣля за какви обществени нужди да се употребятъ. За това азъ мисля, че това нѣма да бжде много.

Еремия Гешовъ: Г-нъ Тодоровъ казва, че му се види много 2 %, а предлага да остане 1 %, то и азъ съмъ на това мнѣние; но трѣба да помислимъ, че въ високитѣ пазари, гдѣто много стока се събира, тамъ трѣба да има 4 писари и двамна челоуѣци, които да стоитъ надъ тѣхъ и трѣба десетъ души да глѣдатъ стоката да се не криятъ продажби, да се не биятъ хора и въобще да не ставатъ злоупотребления. Ако пакъ 2 % е много, то азъ ще кажа, че 1 % нѣма само за тѣзи челоуѣци и за кого ще вземаме тѣзи пари? Пакъ ще ги вземаме за насъ. Тѣ нѣма да се пенятъ, но оставатъ пакъ за окръгѣтъ, за училища, за окр.

болници и проч. И за това комиссията хубаво е направила и 2% не е много и мисля, да не се бавимъ, но да пристъпимъ на работа.

Председателъ: Желаетъ ли Н. Събрание да се говори? (Не желае.) Приема ли членъ 4-й както е предложенъ отъ комиссията? (Приема се.)

Докладчикъ: Сега иде членъ 5-й, за който споменяхъ, че е съставенъ отъ бълъжката на 3-й и 5-й членове споредъ проекта. Той гласи така. (чете:)

Чл. 5-й. Доходътъ отъ тоя данъкъ принадлежи само на общината, когато добитъто се продава въ една община, въ която нѣма пазаръ; а е за смѣтка на общината и окръгътъ, когато се продаде тамъ, гдѣто има недѣленъ или годишенъ пазаръ. Въ последний случай само десетата частъ принадлежи на мѣстната община.

Върху този членъ комиссията доста размислява и нѣкой г-да бѣха на мнѣние, че $\frac{1}{10}$ частъ е съвѣтъ малко да се остави на мѣстната община, тамъ гдѣто става недѣленъ и годишенъ пазаръ. Но остава на Н. Събрание да се произнесе върху това.

Баларевъ: Г-да! Отстъпва се на онзи градъ, въ който става пазаръ само 10% отъ прихода; но ако вземемъ въ внимание, че тамъ гдѣто става пазаръ иде много добитъкъ и много хора и че трѣба винаги да се поправя градътъ, то мисля, че $\frac{1}{10}$ частъ е много малко. За това предлагамъ, да се отстъпи 20% на градътъ, гдѣто става пазаръ.

М-ръ Каравеловъ: Азъ мисля, че дѣйствително можеше да се отстъпи 20%, защото тѣзи сумми не сж голѣми. Рѣховскиятъ пазаръ ако има 50 или 60 хиляди годишенъ приходъ, то съ 20% можеха да бѣждатъ 20.000 фр. за градътъ. Това можеше да се отстъпи.

Цеко Вълчевъ: Гдѣто казва г-нъ докладчикъ, че нѣкой г-да имали особено внимание на комиссията, то азъ ще кажа, че той е самичкиятъ, който ималъ това мнѣние. Ние въ комиссията удобрихме 10%; защото оная община е благодарна само да ставатъ пазари въ нея и даже безъ да се дава нѣщо на общината; защото дохождатъ толкова хора тамъ, гдѣто се правятъ пазари да правятъ пазарътъ. И колко пари оставатъ въ града въ денътъ на пазари. Следователно азъ не съмъ съгласенъ съ г-на Бръшлянова. Той да не го казва като мнѣние на комиссията, но нека го каже като свое лично мнѣние.

Лазаръ Дуковъ: Азъ също щѣхъ да кажа, което каза г-нъ Вълчевъ. Само това ще прибавя, че освѣнъ 10-та частъ, която се предоставя на града, то и отъ останалитъ 9 части пакъ ще се ползова градътъ, като оставатъ тѣзи пари на окръгътъ. Друго мнѣние въ комиссията не е имало. Това само г-нъ Бръшляновъ го има и сега го чуваме.

Калчо Пасковъ: Същото щѣхъ да кажа.

Никола Тошковъ: Азъ мисля да ги не жалимъ; но гдѣто се събира повече калабалъкъ, тамъ и по голѣма печалба има.

Председателъ: Който желае, да се говори да си дигне рѣката. (Меншество.)

Докладчикъ: Менѣ ми се чини, че като не желае Н. Събрание да се говори, да се гласоподава членътъ отъ комиссията, тѣй както се съгласи и г-нъ Министръ.

М-ръ Каравеловъ: Азъ нѣмамъ нищо противъ това, както го рѣши Н. Събрание, така да се остави.

Председателъ: Давамъ на гласоподаване споредъ мнѣнието на комиссията, 10% да се остави на общинитъ. Приема ли Н. Събрание чл. 5-й така, както го представи комиссията? (Приема се.) Който го не приема да си дигне рѣката. (Меншество.)

Докладчикъ (Чете чл. 6-й споредъ проекта):

Принадлежащия на окръгътъ приходъ, както бѣждия така и предииия, който се пазя въ ковчежничествата, остави се подъ распорикенето на окръжнитъ сѣвети, които подъ строга и взаимна отговорност на членовѣтъ си употребяватъ го за направа на окръжни болници и училища на мѣста удобни за селското население.

По сжщността комиссията прие този членъ, но направи само измѣнения, че вмѣсто «окр. сѣвети подъ строга и взаимна отговорност на членовѣтъ си и т. н.» туря: «окр. сѣвети, които съ съгласието на болшинството отъ кметовѣтъ на окръга и пр.», т. е. селското население да назначава само мѣстата, гдѣто тѣзи пари ще трѣба да се употребятъ, тѣй щото този членъ излѣзе така.

(Чете споредъ комиссията):

Принадлежащия на окръгътъ приходъ, както бѣждия така и предииия, който се пазя въ ковчежничествата, остави се подъ распорикенето на окръжнитъ сѣвети, които съ съгласието на болшинството отъ кметовѣтъ на окръгътъ го употребяватъ за направата и поддръжката на окр. болници и училища на мѣста удобни за назначението си.

Стамболовъ: Ние не знаемъ за напредъ какво ще стане и не можемъ да правимъ единъ законъ за единъ доходъ, понеже не знаемъ, кой ще располага съ него и да ли ще има въ бѣдѣ окръженъ сѣветъ, окръженъ комитетъ или окръжна комисия. Ние тоже не можемъ да кажемъ, че този приходъ трѣба да се употребява само за училищата и болницитъ, защото може да има и други потребности, на пр. пжтища и други итѣца. Заради туй да се каже, че тѣзи пари, които се събиратъ, да останатъ за потребитъ на окръга. А кой ще ги употребява, това се разбира, че представителътъ на окръга, сега окръжниятъ сѣветъ, а най послѣ може би и окръжната комисия.

А. Цановъ: Азъ не съмъ съгласенъ съ г-на Стамболова, че само окръжнитъ сѣвети трѣба да рѣшаватъ за тия сумми. По мосто мнѣние кметовѣтъ на окръга да се съвѣщаватъ съ сѣветитъ какъ да се употребяватъ паритъ.

Тодоровъ: Азъ тоже не можъ да се съглася съ г-на Стамболова, че окръжниятъ сѣветъ самъ да располага съ тѣзи сумми, и не е достаточено да се каже само. » за

нуждитѣ на окръга», но трѣба да се поменятъ тѣзи нужди, трѣба да се каже: за направата на окръжни болници, училища, шосета, мостове и други подобни.

М-ръ Цанковъ: Окръжните съвѣти, както сѣ днесъ, сѣ отъ правителството назначени и правятъ онова, което имъ каже правителството, а г. Стамболовъ иска да каже, че тѣ ще бждатъ такива учреждения, които ще се направятъ отъ народа на окръга. Ние говоримъ всекога за самоуправление, окръгътъ и общината ще иматъ самоуправление, но по преди трѣба да стане такъвъ единъ законъ. Тѣй както общинските съвѣти отъ народа се избиратъ, така ще се избиратъ и окръжните съвѣти. А онзи съвѣтъ, който се избира отъ народа, той трѣба да си има своитѣ приходи, както ги има днесъ и общината. А този данѣкъ, който налагаме на окръга, той ще се управлява отъ онзи съвѣтъ, който е поставенъ отъ окръга. Ще станатъ още и други данѣци и приходи и отъ тѣхъ той ще си покрѣща своитѣ разноси. Заради това трѣба да се каже »не »окръжниятъ съвѣтъ«, както сега се разбира, но по добръ да се каже »самоуправлението на окръга«. Инакъ ще се разбира, че този приходъ ще остане пакъ на хазната.

Д-ръ Браделъ: Какво ще бжде въ бждѣще, ще ли има окръжни съвѣти, или окр. комитети, комисията не може да го знае. Комисията само е искала да каже, че паритѣ, които ще се събиратъ отъ окръга, да се раздѣлятъ по съгласието на всички окръгъ. И за това комисията казва, щото кметовѣтѣ сами, именно тѣхното болшинство, да се произнася върху това, какъ трѣба да се турятъ тѣзи пари. Комисията е имала предъ видъ, да се расподѣлятъ паритѣ въ полза на цѣлото население отъ окръга. Каквато и да бжде организацията въ бждѣще, но когато кметовѣтѣ трѣба да се съвѣщаватъ при раздѣлението на своитѣ пари, то всекий пѣтъ ще взиматъ наставленията на своитѣ селени, какъ трѣба да се разносятъ тѣзи пари. Гдѣто е казано за болници, училища, то се разбира, че има и други потреби, но комисията не е могла да изброи всичкитѣ, ае избороила само най важнитѣ. А другитѣ не е даже нужда да се казватъ, защото не ще има голѣмъ приходъ и голѣмъ капиталъ.

Ик. попъ Тодоръ: Ако помнимъ добръ и въ миналата сессия, когато се говореше върху раздѣлението на територията, мина дума, че по послѣ ще се направи единъ законъ за управлението на окръга, именно заради това, че всека година ще се събиратъ отъ окръга окръжни представители на едно мѣсто и на опредѣлено време въ 5 или 10 дена, за да представляватъ нуждитѣ на окръга и да промислятъ, какъ тѣ могатъ да се покрѣнатъ. Като се говори за този доходъ, въ свое време и свое мѣсто то ще стане законъ. Но безъ общо съвѣщание не може да бжде, защото инакъ не може да се узнаятъ нуждитѣ отъ цѣлия окръгъ. Тѣй сѣщо,

такъвзи приходъ, какъвто е настоящия, ще се употребява по наставленията на представителитѣ отъ окръга. Тѣзи представители могатъ да размислятъ и налагатъ и други данѣци на окръга, ако се съгласятъ всички. Заради това гдѣто е казано »окръжни съвѣти«, мисля, никой не трѣба да разбира настоящитѣ окръжни съвѣти, че могатъ да располагатъ както щѣтъ; но распореджанието съ тѣзи сумми трѣба да стане съ съгласието на представителитѣ отъ окръга. За това ако комисията така го разбира, тогава нищо повече не мож да кажа, освѣнъ да се съглася.

М-ръ Каравеловъ: Тука нѣмаме нужда да се говори за окръжни съвѣти, защото когато ще се построи ново учреждение, тогава ще се говори за функциитѣ, които ще распореджатъ тия съвѣти. Сега, мисля, че комисията е доста добръ рѣшила.

Стамболовъ: Тука има само едно неудобство т. е. че има голѣми окръзи, които броятъ по 200 кмета, така щото трѣба да стане събрание презъ нѣколко дена и при такова едно дълго засѣдание ще свършимъ малко работа, за която не струва да се говори толкова време. Заради това, ми се чини, че трѣба да се каже: »остава се въ распореджанието на представителнитѣ учреждения на окръга«. Днесъ глѣдаме, че правителството само прави болници, дава пари за училища и други нѣща, които могатъ сѣтиѣ, когато стане самоуправление, да останатъ на окръга. Тогава тѣзи доходи да се употребляватъ за тѣзи цѣли и ще влѣзатъ въ този законъ на окръжното народно събрание.

Докладчикъ: Г-нъ Стамболовъ когато предлагаше сега особено мнѣние по този въпросъ, добави, че могатъ да се събиратъ кметовѣтѣ, за да рѣшаватъ таквизи маловажни въпроси. Той има предъ видъ, че щѣло да стане събрание, на което отъ цѣлия окръгъ ще има представители и тѣй трѣба да се явятъ и кажатъ своето мнѣние. Гдѣто ще се каже излиза едното и сѣщото: сега съществуватъ окръжни съвѣти и за тѣхъ се тука говори, а когато ще се преобразуватъ въ друго учреждение, тогава тия, които ще ги замѣстятъ, има да взематъ върху си таа работа (Гласове: исчерпано е!)

Д-ръ Браделъ: Какво ще бжде това не знаемъ, но сега за сега ще има кметъ отъ общината, който да се съвѣщава и да рѣшава за една обща работа. Г-нъ Стамболовъ казва, че въпросътъ е маловаженъ а споредъ менъ е много важенъ. Народътъ ще поведе своитѣ представители да рѣшаватъ за капитала, билъ той малѣкъ или голѣмъ, двѣ пари или сто пари. Тѣ ще рѣшаватъ за своитѣ нужди и пѣма да питатъ насъ. Окръжниятъ съвѣтъ предлага напр. че се е събрало 500 гроша, ако е удобно на кметовѣтѣ, ще се събиратъ всички, ако не е удобно, ще дойдатъ само нѣколко. Колко ще дойдатъ, това е работата; и ако дойдѣтъ отъ 200—250, тѣ ще рѣшаватъ по болшинство. Не се събиратъ за малка

една работа, но за една работа важна за цѣлия окръгъ. За това туй било удобство или неудобство за кметовѣтъ, тѣ ще дойдатъ по желанието на населението и при такава едно съвѣщание могатъ да се посвѣтватъ и за други работи на окръга.

Стамболовъ: Въпросътъ е, че единъ кметъ на пр. избранъ отъ 80 кѣщи, ще ли има еднакви права съ кмета, който е избранъ отъ 800 кѣщи. Ако отидатъ кметовѣтъ до 5—6 дена на онова мѣсто, гдѣто ще се събератъ и ако работата е за 500 гроша, тогава ще израсходватъ по много, отъ колкото струва онова, което ще рѣшатъ. (Гласове: исчерпано е!)

Ер. Гешевъ: Защо мислимъ, хората какъ ще работятъ? Тия, които искатъ да дойдатъ, ще дойдатъ и ще извършатъ работата, както е най добръ. Да дадемъ право на народа, да мисли самъ за своитѣ работи.

Ик. п. Тодоръ: Сега говоримъ, за друго, а нѣкъ мислимъ за друго. Когато дойде време да размисляме, какъ ще се събиратъ тия окръжни събрания: венчигитѣ кметове ли ще дойдатъ, или само нѣколко; каква работа ще иматъ; на колко кѣщи ще дойде единъ представителъ, тогава е работа да говоримъ върху него, но когато говоримъ върху това: кой трѣба да располага съ доходитѣ, за които се споменува въ членъ 6-й тогава не остава нищо друго, освѣнъ да се даде на гласоподаване.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори? (Не желаетъ.) Приема ли Нар. Събрание чл. 6-й така, както е поправенъ отъ комиссията? (Приема се.)

Докладчикъ (Чете):

Чл. 7. Принадлѣжащия на общинитѣ приходъ израсходова се за поправа или направа на мостове между община и община и за поддържане на бѣднитѣ въ общината ученици.

Понеже споредъ общинския законъ общинитѣ трѣба да иматъ и други източници за удовлетворение тѣхнитѣ нужди и понеже въ него ще се опредѣли по добръ тѣхния дѣлокръгъ, то комиссията намѣри за добръ да се не споменува тука, гдѣ и какъ трѣба да изживява този доходъ, така щото ти (комиссията) нехвърли този параграфъ. Нека общината, като самоуправлява да размисля, какъ трѣба да постигва въ този и други случаи.

М-ръ Каравеловъ: Азъ съмъ съгласенъ.

Стамболовъ: Понеже и окръгътъ има своето самоуправление, както и общината, то не трѣба да имъ се предписва, какъ да се распоредятъ съ паритѣ. Въ единъ случай може да се каже, че влизатъ въ бюджета паритѣ като приходъ на окръга; а въ другъ случай, че влизатъ въ бюджета, като приходъ на общината. Ако това не се каже, то може общината да постигва съвѣмъ самоволно съ тия пари.

Д-ръ Браделъ: Тука се говори само за тия приходи, които дохождатъ отъ продажба на едѣръ добитѣкъ и които дохождатъ напр. до 100 франка въ годината; и ако да се каже, че този приходъ ще служи за бѣднитѣ ученици, то би могло да се предполага отъ страна

на общината, че съ това ще бѣдѣтъ вече обезпечени. За това е по добръ да не се опредѣля по точно, за да не се даде на общината поводъ да се облѣгне на този малъкъ приходъ, като че е достатъченъ за подпомагане на бѣднитѣ ученици и че не трѣба да се грижи повече за тая цѣль. Колкото за мнѣнието на г. Стамболова, който говори за окръженъ бюджетъ, мисля, че не е основно, защото не зная да ли има за сега общинъ бюджетъ за всѣкѣй окръгъ. Може би това да стане за по послѣ, но за сега всѣка община отдѣлно излага своя приходъ, а за цѣлия окръгъ иматъ други грижата. За това да не се туря тамъ опредѣлено, че тия пари сѣ опредѣлени за бѣднитѣ ученици.

Докладчикъ: Може би г. Стамболовъ да мисли за този приходъ, за който се споменува т. е. само десетата частъ, който се пада на една община. Ако той мисли, че трѣба да се подѣли този приходъ между общинитѣ, то не трѣба да се каже, гдѣ да го изживяватъ; и тежко би било да се каже, че трѣба да се изживява за една и друга цѣль. Но тукъ работата е друга и понеже този доходъ е твърдъ малъкъ, комиссията не намѣри за не нужно да посочва на общината, какъ да се располага съ него.

Стамболовъ: Този приходъ е отъ продажба на едѣръ добитѣкъ, слѣдователно трѣба да се каже: приходътъ отъ продажба на едѣръ добитѣкъ на една община влиза въ бюджета на общината.

Докладчикъ: Това се казва по горѣ.

Стамболовъ: Тогава си оттеглямъ предложението.

М-ръ Каравеловъ: Азъ ще помоля, тука е станало една ошибка. Не отъ денятъ на обнародването на този законъ, но отъ първий Мартъ ще влѣзе въ сила.

Докладчикъ: (чете 8 членъ споредъ проекта.)

Отъ денятъ обнародването тоя законъ, никой не води вънъ отъ окръгътъ на общината си добиче, безъ да е снабденъ съ свидѣтелство отъ общината; а общинитѣ се располагатъ да продаватъ на полицейскитѣ власти, а тия послѣднитѣ на мировитѣ сѣдии, всѣчки ония, които би влѣзли въ градъ или село безъ да сѣ снабдени съ свидѣтелство за добичето, което водятъ при себе си.

М-ръ Каравеловъ: Тука трѣба да се каже, че отъ първий Мартъ стѣпва законътъ въ сила, защото тия приходи сѣ вече продадени до първий Мартъ. Капиталътъ ще си остане въ хазната и тогава ще може да го дадемъ на общината, защото, ако по рано се каже, ще бѣде голѣма погрѣшка.

Цеко Вълчевъ: Питамъ за тия окръзи, които не сѣ продадени, какъ ще стане до първий Мартъ, кой ще вземе този приходъ?

М-ръ Каравеловъ: Тамъ ще се вземе този приходъ, но ще се туря въ казначействата и послѣ ще го дадемъ на общината, но преди първий Мартъ не може да се каже да се приложи, защото трѣба да се направятъ квитанции и трѣба да се проваждатъ по селата, а това едвамъ ще бѣде готово до първий Мартъ. Освѣнъ

това, руското правителство бѣше позволило на окръжните градове да се ползватъ отъ тѣхъ приходи, а отъ селата и отъ околийскитѣ градове се внасяха въ казначействата, до гдѣто рѣши Народното Сѣбрание, какъ ще стане съ тѣхъ. Тѣ сѣ продавали и полученитѣ пари сѣ влизали въ казначействата, отъ гдѣто ще се повърнатъ на тѣхъ, слѣдователно на околийскитѣ и градоветѣ, които сѣ иматъ вече паритѣ въ казначействата, можемъ сега да ги дадемъ назадъ, но по венчката територия не може да стане това по равно отъ първѣи Мартъ.

Докладчикъ: Отъ кога да влѣзе този законъ въ сила, може да се рѣши; или да се забѣлѣжи въ протокола, или да се направи другъ членъ; но това е друга работа. Тука комиссията когато е разисквала 8-й членъ, съгласила се е, че безъ съмнение този, който е писалъ закона, е ималъ предъ видъ, да се предпази продажбата на краденитѣ добитѣци. А понеже това се постига съ 3-й членъ, който казва.

(Чете го).

И понеже този членъ въ проекта, както е написанъ, може разнѣ да се тълкува, тѣй щото мнозина ще разумѣятъ така, че който пазува съ добиче непрѣмѣнно трѣба да има свидѣтелство, то комиссията се съгласи да го изостави.

М-ръ Каравеловъ: Имамъ нищо противъ това, ако се нехвърли. Само искамъ да се забѣлѣжи, че законътъ влиза въ дѣйствиѣ отъ 1-й Мартъ 1881 година.

Докладчикъ: Когато се забѣлѣжи въ протоколитѣ, това е достатъчно.

М-ръ Каравеловъ: Ако се нехвърли този членъ, азъ бихъ молилъ да се внесе, че този законъ влиза въ дѣйствиѣ отъ първѣи Мартъ.

Докладчикъ: Комиссията приема забѣлѣжката на г. Министра и това ще стане последенъ членъ.

(Чете):

Чл. 9. Ония, които не би се съобразявали съ наредбитѣ на този законъ, наказватъ се съ штрафъ въ полза на общината, като неспѣлнителни на правителственитѣ наредби.

Този членъ комиссията го е измѣнила така (Чете):

Чл. 9. Ония, които не би се съобразявали съ наредбитѣ на този законъ предаватъ се отъ общинитѣ на мировитѣ сѣдни и се наказватъ съ глоба въ полза на общитѣ наредби. (Приема се.)

Комиссията е виѣстила това, че престѣпникитѣ се предаватъ на мировитѣ сѣдни, а думата «штрафъ» се замѣнява съ «глоба».

Тодоровъ: Тѣзи глоба ми се види въ много обширенъ смисълъ. До колкото знамъ, турското правителство штрафуване тѣзи, които нѣмаха билети и продаваха безъ да платитъ такса, съ 5 франка. Тѣ сѣ общински права и правителството нека се не мѣси въ тѣзи работи. За това ми се види достатъчно 5 франка.

М-ръ Каравеловъ: Тогава може въ двойно или тройно число да се каже.

Кърджиевъ: Азъ мисля, че за наказанията, които

налагатъ мировитѣ сѣдни, има една статия, която казва, каква глоба има да се взима отъ онѣзи, които се не покоряватъ на правителственитѣ учреждения. Тамъ е казано, че се наказватъ съ глоба не повече отъ 5 до 10 франка.

М-ръ Каравеловъ: Тамъ е казано, че штрафътъ отива въ правителственната хазна, но това нѣма нищо. Впрочемъ азъ приемамъ.

Пановъ: Азъ мисля панетина, че трѣба да се опредѣли, штрафътъ гдѣ ще отива и добръ забѣлѣжи г. Министръ, че по правилата за мировитѣ сѣдни ще отива въ хазната. Тогава ще се срѣцнатъ двѣ права и не ще да се знае, какъ да се постѣпи съ тая глоба и кой да я взема (Гласове: тука е казано въ полза на общината.) Сѣдни се по извѣстенъ законъ, слѣдователно трѣба да се ръководи по него.

М-ръ Каравеловъ: Азъ съмъ съгласенъ съ предложението на комиссията.

Предсѣдателъ: Приема ли Народното Сѣбрание, както е измѣнено отъ комиссията съ нехвърлянето на думитѣ «като неспѣлнителни на правителственитѣ наредби.» (Приема се.)

Докладчикъ (Чете последния членъ):

Този законъ влиза въ сила отъ 1-й Марта 1881 г. (Приема се.)

Предсѣдателъ: Давамъ на 5 мин. распускъ.

(Послѣ распускъ.)

Предсѣдателъ: Засѣданието се отваря на ново. Моли г-на докладчика да прочете последната редакция.

Докл. Бръшляновъ (Чете):

Законъ

за правото, което ще се взима при продажбата на домашенъ едъръ добитѣкъ.

Чл. 1. Подъ името «домашенъ едъръ добитѣкъ» се разумѣва: волови, биволи, конѣ, мѣски и магарета, били тѣ мѣски или женски, млади или стари.

Чл. 2. При продажбата на какъвъ да е едъръ домашенъ добитѣкъ, продавачътъ плаща единъ видъ данѣкъ въ полза на общината и на цѣлиа окръгъ.

Чл. 3. Всекий продавачъ на едро добиче трѣба да има свидѣтелство отъ своето общинско или старѣшинско управление, че то е негова собственостъ.

Чл. 4. За всеко едро добиче, гдѣто и да се продаде, продавачътъ плаща по 20%.

Чл. 5. Доходитѣ отъ той данѣкъ принадлежи само на общината, когато добичето се продаде въ една община, въ която нѣма пазаръ; а е за смѣтка на общината и окръгътъ, кога се продаде тамъ, гдѣто има недѣленъ или годишенъ пазаръ. Въ последни случаи отъ дохода само десетата частъ принадлежи на мѣстната община.

Чл. 6. Принадлежаниитѣ на окръга приходи, както бждѣщитѣ, така и предшвиитѣ, който се опази въ конвейничествата, остави се подъ распоряждането на окр. съвети, които съ съгласието на болшинството отъ кметоветѣ на окръга го употребяватъ за направата и поддржката на окръжни болници и училища на мѣста удобни за назначението си.

Чл. 7. Ония, които не би се съобразявали съ наредбитѣ на

тозъ законъ, предаватъ се отъ общинитѣ на мировитѣ съдили и се наказватъ съ глоба въ полза на общината.

Чл. 8. Тоя законъ влиза въ сила отъ 1-й Мартъ 1881 година.

Председатель: Има ли нѣкой да забѣлѣжи нецѣло върху четения законъ?

Единъ гласъ: По добръ е да се каже вмѣсто «годишни пазари», «панаири».

Докладчикъ: То се разумѣва, че «панаири» има еднакво значение съ «годишни пазари».

Председатель: Приема ли Народно Собрание законътъ «за правото, което ще се взема, при продажбата на добитѣкъ» както се прочете нецѣло въ послѣдната редакция? (Приема се.) Който не приема да си дигне ржката. (Никой не дигна.)

Сега слѣдва на дневний редъ законопроекта за митартественный уставъ.

Славейковъ: Веднажъ се вече чете митартественный законопроектъ и всинца почти го знаеме. Има и други законопроекти, които тоже трѣба да се четатъ по два или три пѣти. Тозъ законопроектъ е такъвъ, който ние твърдѣ малко познаваме. Азъ бихъ предложилъ — защото зависи отъ Нар. Собрание — щото докладчика да прочете само тия статии, които е поправила комиссията, а послѣ да се прочете нецѣло, защото три пѣти да се прочете нецѣло е твърдѣ много.

Докладчикъ Кърджиевъ: Комиссията, която почитаемото Собрание избра, за да преглѣда и изучи проекта за митартественный уставъ, въ нѣколко заседания преглѣда и изучи тозъ законопроектъ. Поправкитѣ, които е направила комиссията въ тозъ законопроектъ, сж твърдѣ малки, а именно само въ 10 члена и тѣ такива, които нѣматъ твърдѣ голѣмо значение. Заради туй комиссията бѣше на мнѣние, ако приема Собранието, да се прочетъ само тия членове отъ законопроекта, въ които комиссията е направила измѣнения, а послѣ да се прочете цѣлий законъ въ редакцията, която се приеме съ измѣнението на членоветѣ, които комиссията е измѣнила. Остава на Нар. Собрание да рѣши: да се чете членъ по членъ, или само тия членове, въ които комиссията е направила измѣнение.

П. Станчовъ: Азъ нѣма да се съглася по никакъвъ начинъ съ желанието на г-на Славейкова, на което се присѣднина и г-нъ докладчикъ, за това именно защото всѣкий внесенъ законопроектъ, билъ той дълъгъ или късъ, трѣба да се прочете. Ако комиссията, която избрахме да разглѣда проектътъ по митартественный уставъ, е намѣрила 10 члена, върху които е искала противно мнѣние, то възможно е щото ние да намѣримъ други статии. Тогавъ за да се ограничимъ само върху тия 10 статии, върху които комиссията е останала не съгласна, е до нѣждѣ непрактично. Мож да се съглася на друго едно нѣщо, което се практикува нѣколко пѣти у насъ, т. е. докладътъ на комиссията да се чете глава по глава и всѣкий, който има да прави бѣлѣжки върху нѣкои чле-

нове отъ прочетената глава, да каже, слѣдъ което да се вотира цѣлата глава. (Гласове: съгласни.)

Аневъ: Комиссията не може да направи съществени измѣнения, защото настоящия уставъ е направенъ на основание на различнитѣ конвенции между Турция и другитѣ Европейски Държави. Тамъ гдѣто Министерството въ практика е намѣрило, че тѣзи правилници не сж били добри и сгодни и е трѣбало да се направятъ измѣнения, тѣ сж станали; а други съществени измѣнения не могатъ да станатъ. Всичкитѣ измѣнения сж въ 9, 11, 46, 241 и 246 членове. За това най добръ е да се прочетатъ тия параграфи, които комиссията е поправила. А колкото за редакционнитѣ измѣнения, тѣ и сѣтихъ могатъ да станатъ.

Докладчикъ: Азъ като докладчикъ на комиссията, не съмъ се присѣдинилъ съ мнѣнието на г-на Славейкова, както г-нъ Станчовъ каза, защото самата комиссия бѣше рѣшила това така, т. е. да се прочетъ само тия членове, въ които сж станали измѣнения. Азъ казахъ само това мнѣние и оставихъ на Нар. Собрание да се произнесе както желае. Но сега има да забѣлѣжа, че въ тоя проектъ ние не сме желали, да го редактираме отъ ново и ако да го четемъ членъ по членъ да поправяваме редакцията, то като имаме предъ видъ пространството му, ще видимъ че ще изгубимъ много време.

Пановъ: Разбрахме поне отъ казаното на предговоривши, че единъ докладчикъ стои на трибуната, а другъ е г-нъ Аневъ. (Гласове: вѣрно.) Имамъ да кажа и друго, че както се види, не сж се споразумѣли и се съгласяватъ съ мнѣнието на одного и другий, така щото най добръ ще бѣде намѣсто да губимъ време да вземемъ и да употребимъ овизи редъ, който бѣше по напредъ. Законопроектътъ е раздаденъ на време и г-да депутатитѣ сж успѣли да направятъ забѣлѣжки, които щомъ се прочете главата нецѣло, ще ги забѣлѣжатъ и ще отива работата както и по напредъ.

А. Цановъ: Азъ мисля, че помнятъ всичкитѣ г-да представители отъ миналата сессия и знаятъ какво впечатление бѣхме направили въ публиката, че приехме нѣкои закони тукъ тамъ безъ да ги разсѣждаме. Ако комиссията не е имала доволно време да разсѣжда върху всичкитѣ членове, то азъ мисля, че ние трѣба да размишляваме върху тѣзи членове, защото много опитавания ще има отъ страна на населението върху тозъ законъ. За това азъ предлагамъ да се разсѣква тозъ законъ членъ по членъ.

Бръшляновъ: Колкото до това, гдѣто каза г-нъ докладчикъ, че ако бихме се впуснали да исправяме редакцията, ще изгубимъ много време, на това съмъ съгласенъ; но никакъ не мож да се съглася да разсѣкваме само тѣзи членове, върху които комиссията е направила своитѣ забѣлѣжки. Ако не искаме да губимъ много време, то трѣба да рѣшимъ, че ще се разсѣкватъ членоветѣ

по същество, а не по редакция. И така не ще даваме поводъ на хората по вънъ, да мислятъ, че приемаме закони, които не знаемъ. Редътъ е така и ще работимъ, колкото можемъ.

Стамболовъ: Менѣ се струва, че като мине единъ законъ презъ Нар. Събрание, тъй си остава и подиръ това никакви редакционни забѣлѣжки не могатъ да станатъ. Той си остава святъ; а какъ ще хортуватъ хората, това е тяхна работа, а не наша. И като г-нъ докладчикъ каза, че повечето членове въ устава сж вземени отъ конвенциитѣ, значи, че нѣма много да хортуваме. Редакцията е всичкото, и което има да се прави, трѣба да се прави отъ трибуната; но да възлагаме на комиссия и на нѣкого отъ вънъ да прави редакцията, това не го приемамъ. Слѣдователно моли Нар. Събрание да стане четението глава по глава и който има да направи нѣкоя забѣлѣжка, да я направи. (Гласове: съгласни.)

Докладчикъ: Азъ мисля, че и г-нъ Аневъ тоже е докладчикъ, защото уставътъ е голѣмъ и трѣбать двама. Комиссията е помолила г-на Иванова да преработи тая глава, която виждате, че е преработена, но тѣзи глава ако и да се измѣни, пакъ ако има нѣкои измѣнения да ставатъ, тѣ ще се турятъ.

Славейковъ: Ние еднажъ сме приели, какъ трѣба да ставатъ разискванията върху закона. Отъ икономическа точка зрѣние на времето, може да се попита сега Нар. Събрание: да ли така да продължаваме или иначе. Но ако има нѣкои, които желаятъ да измѣнчатъ Събраниято, а излизатъ вънъ, когато се четжтъ законитѣ, това е друго нѣщо. За това желалъ бихъ, когато приемаме рѣшения, трѣба да ги приемаме всинца.

П. Станчовъ: Азъ като настоявамъ на моето мнѣние, да се чете глава по глава, съжелявамъ, че г-нъ Славейковъ твърди много обича да обръща вниманието на другитѣ, че обичали да излизатъ, когато той първо обича да прави това. За тѣзъ нѣма да говоря, само желая да попита председателятъ Събраниято, какъ желае: глава по глава ли, или членъ по членъ и да свършимъ.

Председателъ: Мисля, че въпросътъ е доста ясенъ. Има едно предложение, да се прочетжтъ само ония членове, върху които комиссията е направила своитѣ забѣлѣжки и поправки. Има друго предложение да се чете всичкий законопроектъ глава по глава и трето предложение — членъ по членъ. Какъ приема Н. Събрание глава по глава ли, или членъ по членъ? (Гласове: глава по глава.) Който не приема глава по глава да си дигне ръжката. (Никой не дигна.) Значи глава по глава трѣба да се чете. Тогавъ като се свърши нѣкой членъ, ако има нѣкой да прави забѣлѣжки, да прави, тъй щото нѣма да ставатъ забѣлѣжки въ едно и сѣщо време върху нѣколко членове.

Славейковъ: Азъ мисля, че като се рѣши да става четението глава по глава, то е за онѣзъ, върху които

нѣма особено мнѣние, а гдѣто е измѣнила, комиссията, тамъ трѣба да се чете членъ по членъ.

Докладчикъ: При докладването ще споменувамъ, въ кои членове има поправки и какви сж тѣ. (Чете):

Проектъ на митарственнийтъ уставъ на Българското Княжество.

РАЗДѢЛЪ I.

Основни правила.

Чл. 1. Внасяние и изнасяние на стоки за търговия съ инострани господарства се допуца само чрезъ тѣзи пунктове на границата, въ които се намиратъ особни за това учреждения, наречени митници и митарствени пунктове и които се намиратъ подъ непосредственната властъ на Министра на Финанситѣ.

Чл. 2. За стокитѣ, на които внасянието и изнасянието не е запрѣтено, се плаща при внасянието имъ въ Княжеството и при изнасянието имъ изъ вънъ границата мито, размѣра на което се опредѣлява отъ тарифата.

Чл. 3. Исклучение отъ правилото исказано въ предидущия членъ съставятъ слѣдующитѣ предмѣти, които се пропуцатъ безъ мито:

На внасянието.

а) всѣкаквъ родъ вещи, които се донасятъ отъ вънъ за Княжеския Дворецъ и за мѣстнитѣ общински сѣвѣти. Последнитѣ обаче съ предварителното разрѣшение на Финансовия Министръ;

б) домашни имоти, земеделчески орждия и машини и добитѣци принадлежащи на лица, които се преселяватъ отъ чужбина на постоянно жителство въ България;

в) нѣщата употребявани, които се намиратъ при пришелцитѣ и които сж предназначени за тяхно собствено употребление като дрѣхъ, обувца, долни дрѣхъ, постилки и други вещи необходими за пажтуване;

г) инструментитѣ, които се намиратъ въ занаятчийтѣ и които имъ служатъ за вържане на занаятътъ имъ; предмѣти които се намиратъ у художникитѣ — и които имъ сж потребни за искусството имъ; у лицата отъ медицинско звание — медицински инструменти; у музикантитѣ — тяхнитѣ ржчни инструменти, ако всичкитѣ тѣзи предмѣти по своето количество сж предназначени за собствена тяхна нужда, а не за търговия;

д) Земеделчески орждия и машини всѣкаквъ видъ, инструменти, модели, (образци) химически произведения, семена, растения, литографически и типографически принадлежности, печатни книги, географически карти, черковни образи и въобще всякъвъ родъ предмѣти, които служатъ за учение;

е) стокитѣ, които се внасятъ въ таквъзъ количество, щото цѣната имъ въ купъ да не съставлява повече отъ десетъ лева;

ж) имуществото и предмѣтитѣ предназначени за собственното употребление на иностранитѣ дипломатически агенти отъ всякако звание, на генералнитѣ консули, консули и вицеконсули, когато тия лица, не принадлежатъ на търговско сѣловие.

Забѣлѣжка 1. Изложението въ ж) пунктъ на 3-ия членъ правило се простира и още въ всѣко генерално консулатство на двама, и въ всѣко консулатство на одного отъ по главнитѣ чиновници, ако тия лица принадлежатъ въ категорията на агентитѣ, които се назначаватъ съ декретъ отъ своитѣ правителства и на които е запрѣтено безъ условно да се занимаватъ съ търговия.

Генералнитѣ консули и вицеконсули, които се занимаватъ съ търговия, се освобождаватъ отъ плащане на мито само за ония предмѣти, които се донасятъ за тяхно собствено употребление и въ слѣдующата годишна пропорция. На генералнитѣ консули за сума не по голѣма — по оцѣнение — отъ 5 хиляди; на консулитѣ не повече отъ 4 хиляди и на вицеконсулитѣ не повече отъ 2 хиляди лева. Въ тая смѣтка не влизатъ вещитѣ, мобилитѣ

и предметите за първоначалните натъкмявания на чиновниците на консулствата, когато се назначават на служба.

Забѣлѣжка 2. Подпоявяването на правните за безмитно прекарване отъ чужбина на разни предмети, съ които сж се ползовали при турското правителство манастирите и благотворителните заведения на разни общини и монашески чипове, принадлежаци както на господствуещото вѣрноподданство, така и на друговѣрческите, зависи отъ получаването на особно позволение отъ Министра на Финансите, по опредѣлениятъ порядѣкъ.

По изнасянето:

Колонияните и други стоки, които не сж пропаведени на България и сж заплатили вносното мито, а послѣ по каквато и да е причина се изнасятъ навадъ въ чужбина.

Чл. 4. Митниците взимаатъ мито за всичкиѣ стоки, както вносни тѣй и износни, които не сж задрѣтени съ особни распоряжания на Министра на Финансите, безъ ограничение на количеството имъ, а митарствените пунктове: а) за вносните стоки въ неограничено количество и б) за вносните стоки обаче само отъ таква количество, на което митото не надминава за веднажъ 25 лева.

Чл. 5. На Министра на Финансите, съ потвърждаването отъ надлежната властъ се дава право: а) да прави измѣнения въ правата на митарствените учреждения относително до пропусканieto на стоките, както: да разрѣшава на митарствените пунктове да взематъ мито на вносни стоки въ по голѣмо количество отъ онова, което е показано въ чл. 4; да обръща митарствените пунктове въ митници и на олаки, да задрѣтватъ пропусканieto презъ всичкиѣ въобще митарствени учреждения на вѣкои вносни стоки и износни стоки, въ такива случаи, когато това ограничение се извиква отъ економическото положение и нуждите на страната, или отъ санитарните условия на чуждите страни, отъ които идатъ стоките; б) да отваря, затваря и премѣства митарствените учреждения отъ едно мѣсто на друго съобразно съ нуждите на търговията.

Забѣлѣжка. Въ числото на показаните въ пунктъ 2-й на този членъ мѣрки не се отнасятъ позволенията за временно пропускане чрезъ границата подъ надзора на чиновници непроведени отъ най близките митници всѣкакъв родъ непаработени произведения, безъ да мислятъ чрезъ митарствени учреждения; тии разрѣшения оставатъ подъ непосредствената властъ на Министра на Финансите.

Чл. 6. Транзитното прекарване на стоки отъ една съседна държава въ друга чрезъ територията на Българското Княжество се проуща безъ мито.

Чл. 7. На Министра на Финансите се предостави да назначава съравнѣно съ дѣйствителната цужда митница, презъ която може да става внасянето и изнасянето на стоки, които идатъ съ транзитъ; да опредѣлява актиците, по които да върватъ тии стоки и да падава по свое усмотрѣние правила за предупреждение на възможността да се пренасятъ тайно стоки въ страната.

Чл. 8. За временните измѣнения на правата на митарствени учреждения по внасянето и изнасянето мито на стоките се обявява въ официалното правителствено падаие и чрезъ обявления, които се оказватъ по всичкиѣ митници и митарствени пунктове. За затварянето и отварянето на митарствените учреждения, а сжщо и за отварянето и затварянето на актиците за транзитъ, ставатъ подобни обявления единъ мѣсецъ напредъ.

Чл. 9. Мѣста необходими за устройство на митарствени магазини и други приспособления се взиматъ принудително въ полза на правителството на основание общите правила въ тии случаи, когато тѣхните ступани се отказватъ да ги отетжатъ съ доброволно съгласие.

Въ първата глава комисията е направила малко измѣнение, а именно въ чл. 3-й буква: д) гдѣто е казано »земледѣлчески орждия и машини всѣкакъв видъ,« комисията

ята мисли »всѣкакъв видъ« да се извади, тѣй щото да се разбиратъ само земледѣлчески машини и земледѣлчески орждия.

Иор. Симеоновъ: Комисията споредъ менѣ, не е направила добръ, като е изоставила »всѣкакъв видъ.« Машините сж единственото срдѣство за улеснение на индустрията и изучаването на страната; и да се натоварятъ съ мито, то ще принудимъ всичкиѣ други машини да не се внасятъ. Вземете предъ видъ станове, съ които тъкятъ вълнени и платнени материи и ако нѣма машини, тогава тии станове не могатъ да се развиятъ много. Развитието на индустрията е нѣщо твърдѣ необходимо за нашата страна. Англия когато изнасяла машините за ткане преди 80. год. задрѣти изнасянето имъ за да не отиватъ въ други страни и да се не тъкятъ другадѣ съ машини платна и сукна. Австрия по всѣкий начинъ глѣда да пренятствова на изнасянето машини, особено за нашите страни, а нѣкъ ние още да искаме да имъ налагаме мито, тѣй щото умешаваме внасянето имъ. Митниците иматъ най главна цѣль да завардятъ вътрѣшната индустрия. Следъ тая цѣль дохождатъ доходите, които произлизатъ отъ тѣхъ. Ако ние би могли да туримъ повече мито на външните стоки, то би го направили защото само по той начинъ можемъ да подигнемъ индустрията, но това не е възможно, защото има конвенция. А машините, които идатъ у насъ, да глѣдаме да пренятствоваме на внасянето имъ, това не го разбирамъ. За това предлагамъ да си остане тѣй, както си бѣше въ проекта, гдѣто се разбира, че всѣкакъв видъ машини могатъ да се внасятъ, както и земледѣлчески орждия и машини.

Лазаръ Дуковъ: Тукъ не мож да разберѣ, защо да се оставятъ »всѣкакъв видъ машини,« безъ мито. Земледѣлчески орждия разбирамъ, и машини има такива, които спомагатъ на земледѣлството, но има и такива машини, за които мисля, че нѣма да ни принесатъ толкозъ полза, които може да се донесатъ въ България, като не имъ вземаме никакво мито. Именно тѣзи машини, които сж направени за воденици, които се превоздатъ отъ село на село и съ които много се осуетоаватъ горите. Азъ не зная, защо имъ се допуца това? Тѣ изваждатъ само пари. Впрочемъ не зная да ли плащатъ данѣкъ, но ако не плащатъ данѣкъ и тогава когато се внасятъ, тогава оставатъ съвсѣмъ безъ данѣкъ. За това трѣба да се назначи тука, отъ какви машини ще се взима данѣкъ и отъ какви нѣма да се взима.

Калчо Пасковъ: Азъ има да забѣлѣжа върху 3-й чл. за

Предсѣдателъ: Върху сжщия членъ ако имате, ако ли не, постѣ.

Стамболовъ: Азъ има да забѣлѣжа за другъ членъ.

Докладчикъ: Напестина въ представения законопроектъ стои: »земледѣлчески орждия и машини всѣкакъв видъ.« Предговорившиятъ г-нъ Симеоновъ разбира всѣкакво

машини; но комисията не може да се съгласи на това, защото нѣкои спекуланти внасятъ всѣкакви машини съ цѣлъ да печелятъ. Комисията намѣрва за нужно да се внасятъ само такива машини, които улѣпняватъ земледѣлнето, а за други видове машини не намира за нужно.

М-ръ Каравеловъ: Азъ мисля, че тукъ се подигнаха нѣколко въпроса. До нѣкоя степенъ готовъ съмъ да се съглася съ комисията, а отъ друга страна съгласенъ съмъ съ г-на Симеонова. Първо и първо ние трѣба да покровителствуваме всички машини, които влизатъ въ България, които ще ни научатъ съ по малко трудъ повече да печелятъ. А разбира се и това, че всѣкий, който внася машини, нека да печели. Сѣмъшно би било да мислимъ, че внася нѣкой нѣщо, за да губи; но защото Министерството не е изучило още този въпросъ и защото не знае какъвъ видъ индустрия ще се развие и кои стоки трѣба да гонимъ и кои не, то е по добръ да се ограничимъ сега за сега само на земледѣлческитѣ оръдия. Съ нашия шаякъ не можемъ да правимъ много, а трѣбать ни тоже машини. Никой отъ насъ още не знае България, защото сега подкачваме да я изучаваме; но трѣба да имаме предъ видъ да защитаваме нашата мѣстна индустрия до колкото я имаме, когато между това нашитѣ съседни, сѣрбитѣ и власитѣ нѣматъ нищо.

Аневъ: Споредъ обясненията, които даде г. Симеоновъ, отъ думитѣ «всѣкакъвъ видъ» не се разбира друго освѣнъ земледѣлчески машини. А колкото за това, че въ Австрия правили мѣнотни при изнасянето на машини, азъ го увѣрявамъ, че само при ако има, нека отиде и ще получи колкото ще машини.

Стамболовъ: У насъ има машини само за кундураджии и панталонджии, но при всичко това, готови стоки много се внасятъ и нашитѣ не могатъ да конкуриратъ, а отъ денъ на денъ падатъ. За това желатъ бихъ да се остави, както е въ проекта т. е. да се позволи внасянето на всѣкакъвъ видъ машини, защото иначе не ще можемъ да имаме нито кундураджии, нито панталонджии въ България.

Симеоновъ: До нѣкъдѣ съмъ съгласенъ съ г. Министра на Финансите, но не съвсѣмъ. Ние имаме голѣма нужда да обработваме нашитѣ платна и сукна съ подобни машини отъ колкото съ днешнитѣ, за да защитимъ тѣзи индустрии. За това отетжиямъ една частъ отъ моето предложение, като казвамъ да дадемъ право на г. Мин. на Финансите, да позволява да се внасятъ безъ мито само ония машини, които сѣ полезни за страната. Този въпросъ е твърдѣ важенъ за насъ и трѣба добръ съ голѣма сериозностъ да глѣдаме на него.

М-ръ Каравеловъ: Казахъ, че трѣба да изучимъ страната и първото правило на всѣка държава, която желае да покровителства своята мѣстна индустрия, е, че трѣба да забѣлжи, кои промишленности могатъ да се развиятъ; но ние се намираме въ такива трудни

обстоятелства, въ които нищо не знаемъ. Знаемъ само напр. че се обработватъ кожи, но не можемъ да кажемъ, какъ се обработватъ: да ли добръ или злѣ, понеже, както казахъ, ние още не сме изучили България и не може да каже ни единъ по самостоятелно. Колкото за предложението на г. Стамболова потвърждавамъ, че то има дѣйствително смисълъ, понеже много чужди стоки се докарватъ, които по добръ би било да се шиятъ у насъ, отъ колкото въ иностранство. Ние виждаме, че всичкитѣ нови дрѣхы, които дохождатъ у насъ, се шиятъ въ Вѣна или Цариградъ. Всичко онова, което можемъ сами да направимъ и да изработимъ, трѣба да го покровителствуваме. За това можемъ да приемемъ оная форма, която предложи г. Симеоновъ, т. е. да позволимъ на Министерството да допуска внасянето на полезнитѣ за страната машини безъ мито, защото иначе не е възможно улѣпнението за разработването на вътрѣшната индустрия. Но ако и да отхвърлимъ сега думитѣ «всѣкакъвъ видъ», то послѣ нѣкоя година ще трѣба пакъ да се притурятъ и приложатъ у насъ.

Предсѣдателъ: Желас ли нѣкой да говори? (Не желае.) Приема ли Нар. Събрание, щото тая точка на чл. 3-й да си остане както си е въ проекта? (Приема се.)

Докладчикъ: Послѣ въ чл. 5, гдѣто се казва: »на Мин. на Финансите съ потвърждение на надлѣжната властъ се дава право,« комисията не може да разбере, коя е тѣжъ надлѣжна властъ.

М-ръ Каравеловъ: Това е ошибка върно.

Предсѣдателъ: Има ли още нѣкой да говори? (Нѣма.) Понеже г-нъ Министръ на Финансите се съгласи съ комисията, то нѣма да се вотира това.

Докладчикъ: Типографическа погрѣшка трѣба да е въ забѣлжката къмъ 5 чл., гдѣто се казва, »на показанитѣ въ пунктъ 6). Азъ мисля, че трѣба да бѣде пунктъ а) на 5 чл. Най послѣдний 9 членъ на тѣзи глава, гдѣто е казано: »мѣста необходими за устройството на митарствени магазини и други приспособления се взиматъ принудително въ полза на правителството на основание общитѣ правила, въ тия случаи, когато тѣхнитѣ ступани се отказватъ да ги отетжиятъ съ доброволно съгласие«. Комисията е на мнѣние да се притурятъ при тоя членъ: »на основание на 68 чл. отъ Конституцията за Българското Княжество«. Този членъ казва: (Чете го).

Именно за това комисията е рѣшила, да се тури това казване на този членъ, защото може да има нѣкой ступанинъ, който не ще да продава своето имущество по никакъвъ начинъ, за да се направи отъ него магазинъ; а споредъ казанитѣ членъ митницата нѣма право да му го взема на сила.

М-ръ Каравеловъ: Ние имаме право да експроприраме макаръ да нѣмаме още законъ за това, тъй щото разбирамъ, че всѣко експроприиране ще стане законно. На Министерството на Финансите трѣбать та-

кива пунктове, защото нѣкои мѣста тѣй сж удобни за тѣзи цѣли, што не можеш да ги измѣниш или направиш на други мѣста. Има мѣста, гдѣто можеш да премѣстиш митниците и пунктовѣтѣ, гдѣто щѣш, но има мѣста, гдѣто това се не може, защото хората ще искатъ кирия 5 пѣти повече отъ колкото се пада. Ако нѣмаме такъвъ единъ параграфъ, или ако искаме да го купимъ, ще поискатъ цѣна, каквато не ще можемъ да имъ дадемъ. За това азъ съмъ съгласенъ, да се притури членътъ отъ Конституцията; а когато ще се прави законъ, тогава ще се опредѣли всичко подробно.

Стамболовъ: Този 9 чл. не си е тука на мѣсто. Когато стане законъ за експроприиране, тогава ще се каже, че за правителствени цѣли могатъ да се експроприратъ частни имущества. Менѣ се струва, че всичко, което е станало до сега безъ законъ, то е незаконно и не обязательно. Дайте по напредъ законъ, ако искате да го поменуваме.

М-ръ Каравеловъ: Щомъ приложимъ въ този членъ, че ще се експроприратъ съгласно съ Конституцията, тогава става обезпечение, но ако пропуснемъ тоя членъ, то ще каже, че ние не можемъ да правимъ никаква експроприация, когато нѣмаме законъ и азъ не зная на какво основание ще експроприираме. Но щомъ е казано тука, тогава е друга работата.

Тодоровъ: Азъ мисля, че 9-й членъ трѣба да си стои и съгласенъ съмъ съ мнѣнието на комисията, която казва, че трѣба да се експроприратъ съгласно съ 68 чл. отъ Конституцията, защото ако нѣмаме специаленъ законъ за експроприиране, то имаме основенъ законъ, по който до сега се е практиковало отчуждението на имущества. Практиковало се е така: стане ли нужда, да се взематъ отъ правителството ни чужди имущества, притежателятъ се пита: да ли ги отстъпва доброволно и за колко; ако не се съгласи, тогава се проважда комисиия, да прецѣни мѣстото и щомъ му се заплати напредъ, той престава вече да бѣде притежателъ. Тѣй сжщо трѣба да става и съ митарственнитѣ пунктове, гдѣто министерството намѣри за нужно. За това ако нѣмаме специаленъ законъ за експроприиране, то имаме общъ законъ, който показва какъ трѣба да правимъ.

Стамболовъ: Специаленъ законъ като нѣмаме, не можемъ да се основаваме на общий законъ, защото и самий общий законъ казва, че ще се изработи специаленъ законъ за експроприиране. Ние знаемъ само, че 68 чл. на Конституцията казва, че правата на собственостъ сж неприкосновени, слѣдователно до гдѣто ние не направимъ съгласно съ предписанието на Конституцията единъ специаленъ законъ, кой може да отстрани тѣзи неприкосновеностъ, когато е работата за общественна полза? До тогавъ всички распоряжения въ това отношение сж незаконни. Азъ пакъ казвамъ, че 9 чл. си нѣма мѣстото, но трѣба да има специаленъ законъ за експроприиране.

Славейковъ: Азъ не виждамъ поврѣда отъ тозъ членъ, ако стои тука, но въ сжщото време трѣба да исповѣдамъ, че е излишенъ. Защото ако нѣмаме специаленъ законъ, то трѣба да постигнемъ както е казано въ Конституцията, тѣй што може да се остави, но не струва да се препираме върху него. Това като не противорѣчи на общий законъ, то споредъ менѣ нѣма никаква нужда нито да стои, нито да се махне, защото експроприирането става на основание на закона. Само се бавимъ върху бързото четение съ такива расправи.

Тодоровъ: Г-нъ Стамболовъ настоява да се изостави тозъ членъ, защото нѣмало специаленъ законъ за експроприирането. Но ако нѣма такъвъ законъ, впрочемъ има прецедентъ, споредъ който, както видимъ, сж вземени цѣли мѣста, за да се поправятъ улицитѣ въ градоветѣ; слѣдователно ние не можемъ да туримъ въ затруднение Министерството, когато му дотрѣба едно мѣсто за митарствено управление, да не може да го вземе. Въ такъвъ случай, гдѣто се експроприра, първото начало е доброволното съгласие; второто е експроприирането отъ комисията, която прецѣнява колко струва имуществото и третото е предварителното плащане. За това нека си стои членътъ както си е, само да му се прибавятъ думитѣ: «съгласно съ 68 чл. отъ Конституцията.»

Стамболовъ: Азъ пакъ настоявамъ да се махне този членъ по тая причина, че практиката, която се е употребявала до сега, е била незаконна. Чудно ми се види, какъ нѣкои хора глѣдатъ на практиката като на законъ. Ако сж вземали сродницитѣ на г. Тодорова лихва 100 на ‰, намѣсто 12 ‰, то никакъ не трѣба да се основаваме на това. Като не е нуженъ този членъ, както се съгласи г. Министръ на Финанситѣ и г. Славейковъ, то да се нехвърли.

Тодоровъ: Азъ моля г. Стамболова да покаже, кои сж тия мои сродници, които сж правили такива злоупотребления?

Стамболовъ: Всичкитѣ еленски чорбаджии.

М-ръ Каравеловъ: Азъ не виждамъ за нужно да се нехвърли този членъ, когато се каже: «съгласно съ 68 чл. на Конституцията». Сега какъ е рѣшило Нар. Събрание: да ли е справедливо или не до сегашното експроприиране, това не е за мене въпросъ и азъ не зная, какъ ще постигнемъ, може би ще експроприираме, може би и не. Това сж дребни работи за дребни въпроси. Но щомъ е казано, че ще се експроприра на основание на Конституцията, то населението е гарантирано, че нѣма да му се взема съ сила имота. Тоя членъ не трѣба да се остави по тая причина, по-пече не зная, зацо да измѣняваме номерацията на тозъ законъ. (Гласове: исчерпано е.)

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори още? (Не желаетъ.) Който желаетъ да си дигне ржката. (Малцина.) Приема ли Нар. Събрание да си остане 9 чл. въ законопроекта заедно съ прибавката на комисията.

ята? (Приема се.) Който го не приема да си дигне ржката. (Малцина.)

Докладчикъ: Въ тая глава, Комиссията не е направила никаква друга забѣлѣжка.

Калчо Пасковъ: Азъ ще говоря върху 3-й чл. Азъ именно има да забѣлѣжа тука, че консулитѣ иматъ право да прекарватъ безъ мито отъ 4 до 5000 фр. Азъ желая да знамъ, по колко лѣти въ годината ще могатъ да прекарватъ такива вещи.

М-ръ Каравеловъ: Тукъ ще каже за година; това е определено.

Калчо Пасковъ: Значи, че всѣка година по толковъ. (Гласове: да.)

Докладчикъ: И комиссията така го е разбрала, че всѣка година ще се отпуща на генералнитѣ консули и тѣхнитѣ агенти, за тѣхната прехрана или каквото и да е до за 5000 фр. по оцѣнка безъ мито.

Недѣлковичъ: Азъ има да кажа нѣщо върху изнасянието на стоката, отъ която нѣма да се взима мито. Тука въ 3 чл. послѣдния алинея е казано: »колониалнитѣ и други стоки, които не сѣ произведения на България и сѣ заплатили вносното мито, а послѣ по каквато и да е причина се изнасятъ назадъ въ чужбина«. Сега трѣба да се разлени, ако произведенията на България преминуватъ отъ едно пристанище въ друго въ българска земя. (М-ръ Каравеловъ: тогава не се плаща.) Това трѣба да се обясни, защото до сега, ако пращаме стока за вънъ отъ България, плащаме по 1% мито;

а ако пращаме отъ Свищовъ напр. въ Русчукъ, плащаме по 8%. Тука тоже нищо не е казано за печатанитѣ книги. (Гласове: има по долу.) За изнасяние печатани книги не е споменато, а само за внасяние. Защо не е споменато и за изнасянието на печатанитѣ книги?

М-ръ Каравеловъ: За всичкитѣ стоки, които се изнасятъ се плаща по 1%; а за които минаватъ презъ Дунава отъ едно мѣсто на друго не се плаща нищо. Колкото за печатанитѣ книги, вѣроятно е, че ще ги освободимъ отъ мито, както за внасяние, така и за изнасяние.

Докладчикъ: Въ протоколитѣ трѣба да се забѣлѣжи, че за печатанитѣ книги нѣма да се взема мито нито при внасянието, нито при изнасянието имъ.

Д-ръ Антоновъ: Не знамъ да ли комиссията е измѣнила цѣлото заглавие, но азъ мисля, че трѣба да се каже само: »Митарственъ уставъ на Българското Княжество«; а думата »проектъ« да се испусти.

Председателъ: Приема ли Н. Събрание I. раздѣлъ на Митарствения уставъ, както се прочете и поправи? (Приема.) Който го не приема да си дигне ржката. (Никои не дигна.) Желаетъ ли Нар. Събрание да се продължава още засѣданието? (Не желаетъ.) Утрѣ на дневенъ редъ е четението на прошения и ако свършимъ прошенията по рано, можемъ да слѣдваме сѣщия дневенъ редъ. Засѣданието се затвара.

(Конецъ въ 5 часа послѣ пладнѣ).

Председателъ: **П. Р. Славейковъ.**

Подпредседатели: **Н. Сукнаровъ.**
С. Стамболовъ.

Секретари:

Ив. Даневъ.
Хр. Баларевъ.

В. П. Золотовъ.
Х. Бръснаровъ.

Р. Каролевъ.
Хр. Грънчаровъ.

Райчо Поповъ.
В. Радославовъ.

Управителъ на стенографическото бюро **А. Безеншекъ.**